

Armoede, een grensland

Aanzet tot **Analyse**
Mogelijkheden van **Aanpak**
Wegen naar **Activering**

Een actuele inhoudelijke verkenning n.a.v.

grensland, de documentairefilm

GRENSLAND is een auteursdocumentaire van EEN ANDERE WERELD Films
in samenwerking met SAMENLEVINGSOPBOUW WEST-VLAANDEREN
en de UITWISSELINGSTAFEL BUURT- EN NABIJHEIDSDIENSTEN WESTHOEK

Voorwoord : Sneeuwballeneffect ?!

Zoals zoveel is Grensland ontstaan als een wild ballonnetje dat opgelaten werd tijdens één van de bijeenkomsten van de Uitwisselingstafel Buurt- en Nabijheidsdiensten in de Westhoek. Deze buurtdiensten waren reeds lang overtuigd van de ‘winst’ die hun initiatieven voor werkzoekenden en noden van wijken of dorpen konden betekenen. Onderzoek vanuit KULeuven had deze meerwaarde zwart op wit aangetoond, alleen bleef de vraag hoe deze meerwaarde ruimere bekendheid kon krijgen.

Een film was hiervoor een ideaal medium. Het ballonnetje werd beetje bij beetje een echte bal die langzaam aan het rollen ging. Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen stond in voor coördinatie van het geheel, de opmaak en het beheer van de financiële dossiers en de uitwerking van het educatief pakket. De samenwerking met Een Andere Wereld Films waarborgde een professioneel en artistiek kwaliteitsvolle documentaire. Een reflectiegroep met deskundigen ondersteunde de filmmakers bij het evenwichtig in beeld brengen van de problematiek.

Want dit was duidelijk: om het licht te zien en te waarderen, moet je eerst weten wat donker betekent. Om duidelijk te maken wat buurtdiensten en buurtwerk voor mensen kunnen betekenen, moet men ook de problemen van de betrokken werkzoekenden laten zien en de grenzen waarop ze botsen. Zo werd de film opengetrokken naar armoede en sociale uitsluiting. De bal rolde verder ...

Op het moment dat u deze brochure leest, ligt de bal in uw kamp ! De bedoeling van Grensland is: een breed publiek informeren en sensibiliseren rond de problematiek van armoede, uitsluiting en werk met de uiteindelijke bedoeling om tot een groter draagvlak te komen voor oplossingen voor de meest kwetsbare groepen. Grensland vertonen én bespreken, betekent deze doelstelling een beetje mee helpen verwezenlijken !

Om verenigingen en organisaties die hieraan willen meewerken, zoveel mogelijk te ondersteunen, is een uitgebreid educatief pakket ontwikkeld bij de film. Naast de documentaire Grensland, is er een informatieve extra op DVD met wetenschappelijke en politieke duiding over de thema's die in film aan bod komen, er zijn diverse gespreksformules voor nabespreking met bijhorend educatief materiaal ten aanzien van diverse doelgroepen. Tenslotte er is deze infobrochure met achtergrondinformatie en -teksten over armoede, activering en wegen tot aanpak.

Een warme oproep dus om aan de slag te gaan met Grensland, om de bal verder te laten rollen en duwtjes te geven in de goede richting. Wie weet krijgen we zo een sneeuwbaaleffect en verandert er daadwerkelijk iets voor de mensen die dit het meest nodig hebben.

Nancy Van Landegem
Stafmedewerker Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen
Coördinatie Grensland

Inhoudstafel

Armoede, een grensland

Aanzet tot Analyse

Wat is armoede?	p. 5
Armoede in België: actuele problematiek en evoluties	p. 8
Getuigenissen: Armoede gezien door de bril van mensen in armoede	p. 11

Mogelijkheden van Aanpak

Wat zijn buurt- en nabijheidsdiensten en hun meerwaarden?	p. 14
Wat is sociale economie?	P. 17
Buurtdiensten in de praktijk: een aantal voorbeelden	p. 20

Wegen naar Activering

Werkloosheid, activering en armoede in België: wat doet de overheid?	P. 32
Activeren van mensen in armoede naar duurzame kwalitatieve tewerkstelling	p. 35

Grensland, de documentairefilm

De documentaire Grensland: doel en aanpak	p. 39
Gezien in de film: 6 personages	p. 40
Gehoord in de film: enkele begrippen verduidelijkt	p. 41
Wetenschappelijke en politieke duiding: informatieve extra op DVD	p. 45
Leidraad en hulp bij nabespreking	p. 47
De makers	p. 48
Colofon	p. 50

Deel 1

Armoede, een grensland

at is armoede?

Cindy Put
Armoede-In-Zicht

Structureel probleem - multidimensionaliteit - sociaal weefsel -
mentale dimensie - sociale grondrechten - psychologisch kapitaal -
sociale netwerken - structurele aanpak

Armoede gezien door de bril van de wetenschappelijke wereld

Buitenkant van armoede: een structureel probleem¹

In een structurele benadering gaat de aandacht niet alleen naar de armoede zelf, maar evengoed naar de samenleving die deze armoede altijd opnieuw voortbrengt en in stand houdt. Illustraties hiervan zijn de dominantie van het economisch produceren bij de positiebepaling van de bevolking en de daaruit volgende sociale ongelijkheden inzake de verdeling van inkomen, status en macht². De manier waarop onze samenleving is ingericht maakt dat sommige mensen uit de boot vallen. Bovendien zijn onze maatschappelijke structuren vooral geënt op mensen die over de juiste vaardigheden, middelen en mogelijkheden beschikken.

Armoede is meer dan een economisch probleem, het stelt zich op alle maatschappelijke domeinen. Armoede tast de sociale grondrechten aan³. Het gaat om het recht op participatie, het recht op maatschappelijke dienstverlening, het recht op gezin, het recht op rechtsbedeling, het recht op cultuur, het recht op inkomen, het recht op onderwijs, het recht op werk, het recht op huisvesting en het recht op gezondheidszorg. Men spreekt van het multidimensionele van armoede, ook wel gekend als het armoedeweb. Werkloosheid, slechte huisvesting, relatiebreuken, een lage scholingsgraad, een laag inkomen en een grote schuldenlast, een gezinsleven onder grote druk, sociaal isolement, afhankelijkheid van sociale voorzieningen... Al deze domeinen zijn nauw met elkaar verbonden en komen meestal samen voor. Ze versterken elkaar in een ingewikkeld armoedekluwen.

Binnenkant van armoede: de gevoelskant

In alle levensdomeinen waarop armoede betrekking heeft, is een mentale dimensie zichtbaar. Jarenlange, generatieoverstijgende armoede kan soms een invloed hebben op het persoonlijk functioneren van mensen. Mensen in armoede hebben veel schaamte, onzekerheid en minderwaardigheidscomplexen.

¹ VAN REGENMORTEL, T., (2002a), o.c.

² VRANKEN, J., , verklaringsmodel, 1998

³ Het Algemeen Verslag van de Armoede werd opgemaakt in 1994 en beschouwd als een mijlpaal in de armoedebestrijding, waarbij voor het eerst beleidsmakers, ambtenaren, hulpverleners en opbouwwerkers samen met de armen tot voorstellen kwamen om de armoede te bestrijden.

Langdurig leven in armoede en het veelvuldig ondergaan van uitsluitingprocessen, creëren kwetsuren die slechts heel langzaam helen. Het zorgt ervoor dat mensen de greep verliezen op het eigen leven, angstig en wantrouwig worden en de verbintenis met zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de toekomst verliezen.

Sociale cohesie

Sociale cohesie⁴ slaat op de samenhang van de verschillende delen in een bestaand geheel, zoals bijvoorbeeld de bewoners van een wijk. De samenhang biedt ons een context om in te leven en die bepaalt mee of we goed in ons vel zitten. Mensen in armoede beschikken over een heel beperkt sociaal weefsel. Sociale uitsluiting en zichzelf afsluiten gaan immers hand in hand. Sommige mensen in armoede plooiën terug op zichzelf en sluiten zich af van het publieke leven. Anderen plooiën terug op hun familie of de wat ruimere kring van lotgenoten, waar ze steeds hetzelfde discours en dezelfde houding horen en zien over hun gebrek aan kansen in de samenleving. Dat beperkte netwerk vergroot het wantrouwen ten aanzien van de samenleving en werkt verzuring in de hand. Anderzijds houden instituties zoals groepen, gemeenschappen, verenigingen en ook buurten uitsluiting in stand door hun ontoegankelijkheid en bureaucratisch functioneren. Algemene voorzieningen zijn het meest afgestemd op mensen uit de middenklasse.

Visie op armoedebestrijding

Een structurele aanpak

Bij een probleem als armoede dat op zoveel verschillende maatschappelijke domeinen speelt, is het noodzakelijk op zoek te gaan naar die mechanismen die armoede en uitsluiting veroorzaken. Onderzoekers van de Antwerpse universiteit vatten het als volgt samen: “De kloof tussen de armen en de rest van de samenleving kan enkel duurzaam worden overbrugd wanneer de samenleving het beschikbare economische, sociale en culturele kapitaal voor hen toegankelijk maakt, wat een fundamentele herinrichting van de samenleving veronderstelt. De strijd tegen armoede moet op al die domeinen tegelijkertijd gevoerd worden door het herstellen van de sociale grondrechten.”

Uitgaan van de kracht van mensen in armoede

Met betrekking tot armoedebestrijding willen we vooral stilstaan bij de kracht van mensen in armoede⁵ in plaats van bij hun gebreken en tekortkomingen. De samenleving, met name het beleid, moet voor de nodige randvoorwaarden zorgen. Enkel zo krijgt iedereen gelijke kansen op een volwaardige sociale positie en de daarbij horende rollen en status - evenals op de mogelijkheid om volwaardige interacties en communicatie aan te gaan en om zelfwaarde te ontwikkelen. Dat houdt noodzakelijkerwijs in dat de samenleving een appel doet op het psychologisch kapitaal van personen die in armoede leven en op dat van hun omgeving. Deze krachtenbenadering gaat ervan uit dat ook armen en hun omgeving de capaciteiten in zich hebben om te leren en te veranderen. Het is een actieve aandacht voor wat personen over zichzelf hebben geleerd, maar ook over anderen en de wereld wanneer ze met moeilijke levensgebeurtenissen werden geconfronteerd. Deze definitie van armoedebestrijding koppelt structurele veranderingen aan

⁴ DRIESSENS, K. (2003), *Armoede en hulpverlening. Omgaan met isolement en afhankelijkheid*, Gent, Academia Press.

HEYNDRICKX, P. e.a. (2005), o.c., 58.

⁵ VAN REGENMORTEL, T., (2002a), o.c.

psychologische randvoorwaarden. Enkel structurele maatregelen zullen niet volstaan omdat daarmee het gevoel van uitsluiting niet verdwijnt.

Doorbreken van sociaal isolement

Het is dus erg belangrijk om dat isolement te doorbreken. Een onderzoek van Elchardus, Huyse en Hooghe⁶ concludeert dat wie deelneemt aan het verenigingsleven een andere kijk krijgt op de samenleving: minder negatief, minder angstig, minder egoïstisch en meer betrokken. Ook de empowermentbenadering stelt dat sociale netwerken een heel belangrijke steun- en krachtbron kunnen zijn⁷. Men pleit voor ‘enabling niches’, een soort van omgevingen waarin armen optimale ontplooiingskansen krijgen en waarin ze niet gestigmatiseerd worden. “Het zijn omgevingen die uitnodigen tot sociaal contact, tot sociale steun en het gebruik van vaardigheden. Het is een omgeving waarin de betrokkenen een gevoel van eigenwaarde kunnen ontwikkelen en waarbij tot medezeggenschap wordt uitgenodigd⁸”. Deze kijk houdt ook in dat mensen die niet arm zijn anders leren kijken naar diegene die arm zijn en dus anders met hen leren omgaan. Met empowerment krijgen we een verhaal dat achter de schermen kijkt, naar de binnenkant van mensen, organisaties en groepen. Een verhaal dat oog heeft voor ervaringen, belevingen, betekenisgeving. Een verhaal dat het belang van dichterbij komen benadrukt.

Tot besluit

Armoede is een maatschappelijk probleem. De manier waarop onze samenleving is ingericht, ligt aan de basis van armoede en uitsluiting. Daarom ijveren we voor een structurele aanpak die de oorzaken van armoede aanpakt. De samenleving en haar instituties en organisaties zijn daarbij in de eerste plaats voorwerp van verandering, niet het individu. Een empowermentbenadering bevestigt de kracht van het individu en het sociaal weefsel in het kader van de armoedebestrijding. Daarenboven geloven we dat vorming een essentieel onderdeel kan zijn van armoedebestrijding omdat inzichten en dialoog uitsluitingsmechanismen blootleggen en de communicatie bevorderen.

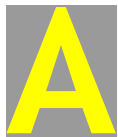
weblinks

www.armoedebestrijding.be
www.samenlevingsopbouw.be
www.vlaams-netwerk-armoede.be
www.welzijnszorg.be
www.armoede-in-zicht.be
www.decenniumdoelen.be
www.delink.be

⁶ ELCHARDUS, M., HUYSE, L. en HOOGHE, M. (2001), *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen*, Brussel, VUBpress, 253 p.

⁷ VAN REGENMORTEL, T., (2002a), o.c.

⁸ KAL (2001) in VAN REGENMORTEL, T., (2002a), o.c.

Armoede in België: actuele problematiek en evoluties

Geert Campaert

OASeS - Centrum voor Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad

definitie armoede - SILC-enquête 2007 - 1 op 7 verhoogd
armoederisico - impact van werk - globalisering economie -
gezinsverdunning - multi-pele armoede-index

Wat is armoede?

In de Jaarboeken Armoede en Sociale Uitsluiting gebruiken we al vele jaren de volgende definitie: “Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.”

Deze definitie geeft aan dat armoede niet alleen een multi-aspectueel fenomeen is dat verder reikt dan een tekort aan inkomen, maar ook een complex gegeven. De verschillende ongelijkheden en uitsluitingen zijn verweven en kunnen elkaar versterken. Zo zal bijvoorbeeld uitsluiting in het onderwijs later de kansen op uitsluiting op de arbeids- en woonmarkt sterk vergroten. Het gaat ook om een relatieve definitie, die duidelijk maakt dat de situatie van mensen in armoede moet worden bekeken ten opzichte van de rest van de maatschappij. Met de rest van de samenleving bestaat er een ‘kloof’, wat impliceert dat het om meer gaat dan ‘gewoon maar’ ongelijkheid. Bijzonder in onze definitie is dat de onmacht van de mensen in armoede niet wordt vergeten.

Armoede meten

Het meten van armoede is, als complex fenomeen, geen eenvoudige zaak. Binnen de armoedeliteratuur bestaat er namelijk geen eensgezindheid over hoe je armoede in concrete termen vertaalt (of ‘operationaliseert’). Vaak zal men armoede indirect meten op basis van de middelen waarover gezinnen of personen beschikken en waarmee ze een bepaalde levensstandaard kunnen verwerven. Om praktische redenen neemt men daarbij meestal het beschikbaar inkomen als indicator. Een directe meting gebeurt via de bestedingen die mensen in armoede doen.

Op Europees niveau worden sinds enkele jaren de gegevens van de European Survey on Income and Living Conditions (SILC) gebruikt om op een uniforme manier armoedecijfers te verzamelen voor de verschillende lidstaten. Bij deze jaarlijkse enquête wordt in België aan enkele duizenden gezinnen een hele reeks vragen gesteld. De resultaten daarvan worden gebruikt om de armoedecijfers in België te berekenen. Daarnaast verschaffen ze ook informatie over de algemene leefomstandigheden van mensen in armoede.

Armoede in cijfers

Uit de gegevens van de recentste SILC-enquête (2007) weten we dat in België 15,2 % van de bevolking een verhoogd armoederisico had. Het verhoogd armoederisico wordt berekend door na te gaan of mensen een inkomen hebben dat onder de 'armoederisicogrens' ligt. Dit betekent dat het netto-inkomen lager ligt dan 60% van het nationaal mediaan inkomen (waarbij men ook rekening houdt met de grootte en de samenstelling van het huishouden).

Het armoedecijfer voor België verbergt sterk uiteenlopende situaties in de verschillende gewesten: zo ligt het armoedecijfer in Vlaanderen op 10,9% en in Wallonië op 18,8%. Het armoedecijfer in Brussel is waarschijnlijk het hoogst van de drie gewesten, maar daar is de steekproef te klein om betrouwbare uitspraken te doen over de omvang.

Bepaalde socio-economische en demografische kenmerken geven aanleiding tot een verhoogd armoederisico: vrouwen (15,9%) hebben in België een hoger armoederisico dan mannen (14,4%). 65-plussers (23%) lopen meer risico dan wie jonger is dan 65 (13,7%). Daarnaast is het risico bij alleenstaanden (25,6%) en vooral alleenstaande ouders (35,8%) duidelijk hoger dan bij andere huishoudtypes.

Werk biedt op het eerste zicht een goede bescherming tegen inkomensarmoede: 4,4% van wie werkt, heeft in België loopt een verhoogd armoederisico, bij de werklozen daarentegen zit één op drie (34,2%) onder deze drempel. Omgekeerd betekent dit echter wel dat één op vijf inkomensarmen aan het werk is. Vaak gaat het dan niet om kwaliteitsvol werk, maar om laagbetaalde tijdelijke en/of deeltijdse jobs die niet als hefboom uit de armoede kunnen dienen.

Evolutie

De SILC-cijfers, die sinds 2003 worden bijgehouden, zijn voor België de voorbije jaren redelijk stabiel. Rekening houdend met de foutenmarge, kunnen we niet zeggen dat er jaar op jaar significante verschillen zijn. Ondanks de dalende werkloosheid van de voorbije jaren, is de inkomensarmoede stabiel gebleven. Hoe komt dit? Hiervoor zijn verschillende redenen aan te halen. Zo zijn er langetermijntrends zoals de overgang van onze economie naar een postindustriële diensteneconomie. Hierdoor neemt het aantal jobs voor laaggeschoolden af. Dit fenomeen wordt nog versneld door de globalisering van de economie. Ook maatschappelijke trends zoals de gezinsverdunding, waardoor steeds meer alleenstaanden - al dan niet met kinderen - met één inkomen moeten rondkomen, spelen hierbij een rol. Ten slotte is ook het niveau van sociale bescherming in België er de voorbije jaren op achteruit gegaan, waardoor personen die afhankelijk zijn van een uitkering nu een duidelijk hoger armoederisico lopen.

Impact huidige crisis

Met een inkomensgrens als maatstaf, is het niet zeker dat we de omvang van de armoede zullen zien toenemen ten gevolge van de crisis. De voorwaarde daartoe is dan wel dat de sociale uitkeringen op een vergelijkbaar peil blijven als vandaag (in verhouding tot het mediane inkomen). De kans is wel groot dat meer mensen in langdurige armoede terechtkomen. Dan moet worden ingeteerd op spaargelden en moeten schulden worden aangegaan om duurzame consumptiegoederen te vervangen. Met de traditionele inkomensgrens hebben we echter geen zicht op de impact van de bestedingen.

Deze impact van de economische crisis op de armoede wordt echter duidelijker wanneer we een multiële armoede-index hanteren. Dan komt niet alleen de bestedingszijde van armoede ter sprake (welvaartspeil, directe armoedemeting), maar ook het welzijn van de betrokkene (zoals een slechtere gezondheidstoestand of een slechtere woonomgeving). Dan worden niet alleen indicatoren betrokken die de flow meten, maar ook de stock die vooral in langdurige periodes van armoede wordt opgebruikt. Een eenvoudige illustratie wordt geleverd door de duurzame consumptiegoederen die tijdens zo'n langere periode stuk gaan en moeten vervangen worden. Ten slotte is er ook nog het geestelijk welzijn van de betrokkenen: uit onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld depressies in hoge mate samenhangen met de uitzichtloosheid van de situatie die zich na enkele jaren begint te manifesteren.

weblinks

www.oases.be
www.wvg.vlaanderen.be/armoede
www.armoedebestrijding.be
www.centrumvoorsociaalbeleid.be

Getuigenissen: Armoede gezien door de bril van mensen in armoede

Caro: Armoede een ruim begrip

Caro Bridts
Opgeleide Ervaringsdeskundige
Samenlevingsopbouw Brussel

Armoede is niet alleen 'geen geld' hebben.
Men raakt niet altijd uit de armoede omdat men 'een job' heeft gevonden.
Armoede gaat over veel mee dan geld, een huis, een job,....

Armoede gaat over mensen, mensen die in situaties 'moeten' overleven waarvoor ze vaak niet gekozen hebben. Vele mensen worden in armoede geboren net zoals ik. Neen mijn ouders waren niet echt financieel arm, ze waren allebei arbeiders. Ik had gewoon de pech dat ik een ongewenst kind was, wat het begin betekende van een lange overlevingsweg, naar het proberen te begrijpen van het waarom en toch proberen op alle mogelijke manieren het gevoel te krijgen om 'graag te zien te worden'.

Armoede heeft in de meeste gevallen een zeer diep gekwetste binnenkant. Die binnenkant is voor niemand anders zichtbaar of voelbaar. Men staat er helemaal alleen mee. De pijn die daar binnen zit, belemmert sinds de kinderjaren de 'normale ontwikkeling' van het kind.

Door het feit dat ik als ongewenst kind geboren ben en mijn ouders er toch voor gekozen hebben om me bij hen te houden (normaal want in die tijd was adoptie en abortus een groot taboe) had als gevolg dat ik mishandeld en misbruikt werd, dat moeder mij geen moederliefde gaf, dat ik de schuld kreeg van de scheiding van mijn ouders, ...

Ik was op mezelf aangewezen, en in plaats van de gewone doorsnee basisvaardigheden te ontwikkelen, ontwikkelde ik als kind al overlevingsvaardigheden.

Een groot verschil want deze vaardigheden zijn vaak - volgens de maatschappij toch - 'slecht'.

Wanneer je als kind nooit eens mag kiezen met welke rok, broek, trui je naar school wil maar steeds opnieuw vuile en afgedankte kleding moet dragen omdat je toch maar 'uitschot' bent... dan komt er een dag waarop je iets steelt in de winkel omdat je het gepest worden op school niet meer aankan en je er ook graag wil bijhoren. En dan is er nog de pijn, het verdriet, de kwaadheid die je voelt omdat je mama je niet graag ziet en je je steeds afvraagt wat je verkeerd hebt gedaan. Dat uit zich tegenover anderen op een agressieve en soms ook teruggetrokken manier. Ook dat wordt niet aanvaard en als 'slecht' beschouwd in onze samenleving.

Als je alle dagen hoort dat je een dommerik bent, dan zul je het ook zelf geloven en je zo gaan gedragen.

Dat is een zeer klein stukje van mijn kindertijd, daar is alles begonnen. Mijn wantrouwen in de 'grote' mensen. Mijn afkeer naar de maatschappij is daar gegroeid en werd met elk negatief gevoel dat ik kreeg versterkt. Ik geloofde niet meer in onze samenleving en wou er dus ook geen deel meer van uitmaken.

Dus als ik op een leeftijd van 18 jaar kwam ben ik het thuis echt afgetrapt. Daarvoor was ik al een paar keer gaan lopen maar altijd teruggebracht. Werken, tja... het ene jobke na het andere maar het duurde nooit lang: ik wou me vooral amuseren en mijn goesting doen.

Mijn kwaadheid naar de maatschappij uitte zich in het feit dat ik me sterk ging verzetten tegen haar waarden en normen.

Een huis?? Ja maar dan moet je buiten huishuur ook elektriciteit, water en weet ik veel betalen. Met de huishuur kon ik nog leven maar elektriciteit en water betalen, no way.

Ik kocht me veel liever een autoke en de laatste nieuwe cd-speler met boxen dat je oren er bijna afvloegen als de muziek opstond. Ik zou laten zien aan mijn ouders dat er veel mensen mij graag zagen en ik hen niet nodig had. En ja hoor, mijn auto zat altijd vol en iedereen wou steeds met mij mee rijden, ze trakteerden me zelfs een ganse avond, zodat ik toen in mijn gevoel zelfs winst deed. Ik hoorde er eindelijk bij en ho wat was dat een 'supergoe' gevoel.

Toch bleek na verloop van tijd en jaren dat de pijn die ik vanbinnen had niet verminderde, integendeel.

Op Moederdag, op kerstdag, op mijn verjaardag... deed het steeds meer en meer pijn dat er geen seintje kwam van mijn mama. Het niet begrijpen waarom ze mij niet wou en niet graag zag, de pijn om nooit eens het gevoel te hebben gekend wat het is om op mama's schoot te mogen zitten. Een knuffel wat is dat, wat doet dat, hoe voelt dat, al die vragen keerden zich meer en meer om in hevige ondraaglijke pijn.

Ik had er geen zin meer in en wou geen deel meer uitmaken van deze maatschappij. Ik ging nog meer in de strijd met het leven want ze was ondraaglijk geworden. Niemand van mijn omgeving die er maar iets van snapte en ik die maar mijn 'goesting' deed en geld met hopen op deed, geld dat ik niet had. Dus zat ik al zeer snel in de schulden.

Niemand (ook ik niet) die toen zag dat dit echt vanuit die gekwetste binnenkant kwam en een zeer grote noodkreet was naar moederliefde of kwaadheid omdat mama me nooit graag had gezien en mijn onbegrip van 'waarom ik?'.

Dit alles had gevolgen naar mijn gedrag tijdens de opvoeding van mijn zoon. Ik was ervan overtuigd dat ik hem nooit zou kwetsen en hem zeer zeer graag zou zien.

Alleen kende ik niet veel van opvoeden, ik had mezelf opgevoed. En ja ik overstelpte mijn zoon met speelgoed, kleding en noem maar op. Maar het belang van die knuffel, het praten en uitleggen waarom sommige dingen wel en niet kunnen, hmm dat was iets onbekends.

Gelukkig heb ik in mijn leven mensen mogen ontmoeten die steeds weer een stukje met mij op weg zijn gegaan. Mensen waar ik veel van heb mogen leren, mensen die ik soms heb afgestoten door mijn grote behoefte aan aandacht, warmte, geborgenheid. Maar het waren ook mensen die het woordje 'moeten' niet tegen mij gebruikten en me voor de eerste keer een keuze lieten maken.

Mensen die me in mijn keuzes respecteerden en als het fout liep me niet veroordeelden maar me bleven steunen en probeerden te begrijpen. Net zoals ik hen probeerde te begrijpen: ik kende hun leefwereld niet en zij de mijne ook niet. Door samen te praten, door samen te zoeken, door het besef dat ik ook fouten mocht maken en zij me bleven steunen, maakte dat ik terug een beetje zelfvertrouwen kreeg.

Het gevoel krijgen dat je IEMAND bent maar vooral ook mag zijn, maakt dat er ruimte komt in de binnenkant om een helingsproces te beginnen. Dit proces maakt dat mensen openheid en ruimte krijgen en zo zien vanwaar ze het gedrag stellen dat ze stellen. Dat ze zelf kwetsuren een plaats kunnen geven (en een plaats geven betekent niet vergeten of vergeven) waardoor ze ruimte krijgen om dan wel verdere stappen te zetten in hun leven.

Wanneer de pijn zodanig aan je lichaam plakt dan kan men niet verwachten van mensen dat ze voldoen aan wat wij als maatschappij verwachten. Mensen in armoede moeten het recht krijgen om hun pijnlijke binnenkant en hun kwetsuren te helen. Daarvoor is er tijd en een menselijke benadering nodig, niet de maatschappelijke druk van eerst werk, een huis. Neen eerst de mens dan de rest!!!

Toon: Leven in een grensland

Toon De Rijck
Ervaringsdeskundige Armoede In-zicht

Verder dan het beleven van beelden over het leven, voorbij het gevoel van het dagelijks te moeten overleven, ligt aan de basis van ons bestaan iets wat wij allemaal willen. Hoe groot of klein onze moeilijkheden of mogelijkheden ook zijn.

Erkenning van wie we zijn en de kennis over wat onze mogelijkheden zoal zijn, is hiervoor belangrijk.

De manier van hoe deze kennis ons bereikt alsook in hoeverre we in de mogelijkheid zijn om dit in ons leven op te nemen, is een gedeelde verantwoordelijkheid.

Het loopt immers niet altijd van een leien dakje. Soms is er niet eens een dakje te vinden en toch zal niemand het nut van samenkomen betwisten.

Zo ook het geven van kansen: want wat men als een tweede kans aanbiedt, wordt niet zelden aangevoeld als een eerste echte kans.

Het gevoel van het hebben van werk, het huren van een woning, een geslaagde relatie, respect voor jezelf en de burenen... het blijkt niet zo gemakkelijk te zijn.

Niemand is perfect, maar soms lijkt het leven dit wel te wensen. Daarom, beste mensen, laten we met zijn allen toch nog eens even stilstaan bij onze grenzen.

weblinks

www.ikbeniemandniemand.be
www.armoede-in-zicht.be
www.delink.be

Wat zijn buurt- en nabijheidsdiensten en hun meerwaarden?

Dr. Carmen Mathijssen
programmacoördinator maatschappelijke projecten Cera

tewerkstelling - vrijwilligerswerk - diensten op maat - participatie - koepel - decreet Lokale Diensteneconomie - meetbare output? - meersporige werkwijze

De start

Sinds het begin van het Experimentenfonds in 2001 schoten diverse **buurt- en nabijheidsdiensten** als paddenstoelen uit de grond. Deze ambitieuze en innovatieve projecten sociale economie wilden zich richten tot de meest kwetsbare groepen door werk te maken van tewerkstelling, dienstverlening en participatie.

Wat **tewerkstelling** betreft, werden niet alleen jobs op maat gecreëerd. Er was ook aandacht voor een ruimere definitie van arbeid, waarbij ook vrijwilligerswerk en democratisch burgerschap een ereplaats kregen. De randvoorwaarden, de kwaliteit van de arbeid en de ondersteuning op maat zijn hierbij cruciaal. Het gaat om jobs en engagementen die geen negatieve impact hebben op de andere levensdimensies zoals onder meer gezondheid, mobiliteit, huisvesting... Er is aandacht voor het gecompliceerde netwerk van persoonlijke, sociale, emotionele en materiële problemen. Informele vormen van arbeid die mensen in armoede al uitoefenen, worden erkend. Een bredere definitie doet zo beter recht aan de verschillende posities, mogelijkheden en beperkingen van mensen.

Wat **dienstverlening** betreft, streefden buurt- en nabijheidsdiensten ernaar om efficiënte diensten op maat aan te bieden. Deze diensten hebben bijna allen een dimensie van 'nabijheid'. Ofwel zijn ze objectief dichtbij, omdat ze bijvoorbeeld zijn ingebed in een buurt. Ofwel zijn ze subjectief dichtbij, omdat het soort dienstverlening letterlijk 'dicht op je vel' zit.

Participatie, de derde functie, was het ware paradepaardje van de buurt- en nabijheidsdiensten. Trots verkondigden ze dat ze erin slaagden om 'op maat' te werken door de aandacht voor participatie. Niet alleen bij het opzetten van de diensten konden bewoners, gebruikers, werknemers, vrijwilligers en andere sociale actoren hun stempel drukken op het opzet. Er werd daarbij ook continue inspraak gecreëerd zodat de diensten zich flexibel konden aanpassen aan de grillige levensomstandigheden van mensen in armoede.

Een koepel

Deze buurt- en nabijheidsdiensten verenigden zich in een koepel, en begonnen aan een langdurig onderhandelingsproces met diverse overheden om te komen tot een structureel wettelijk kader en financiering. Buurt- en nabijheidsdiensten ondergingen zo een proces van uniformiseren en instrumentaliseren.

Uniformiseren omdat hun vrijheid en diversiteit werd ingeperkt.

Instrumentaliseren omdat ze werden afgewend van hun originele ambities in het voordeel van doelstellingen benadrukt door beleidsmakers, namelijk ‘creatie van tewerkstelling’ en ‘doorstroom van kansengroepen naar de arbeidsmarkt’.

Met het nieuwe **decreet Lokale Diensteneconomie** zijn er geen middelen meer voor het ondersteunen van vrijwilligerswerk en democratisch burgerschap. Ook voor het stimuleren van nabijheid en sociale cohesie werden geen middelen vrijgemaakt. Erger nog, voor de gehele participatieve werking van de buurt- en nabijheidsdiensten kwam er vanuit de overheden geen erkenning en dus ook geen middelen. Dit had vaak tot gevolg dat de zorgvuldig ‘bottom-up’ opgestarte buurt- en nabijheidsdiensten zich moesten aanpassen aan ‘top-down’ opgelegde criteria. Niet zelden hielden de betrokken actoren hier een gevoel van ‘schijnparticipatie’ aan over.

Veelzijdige aanpak!

Deze versmalling komt enerzijds voort door een **overwaarderen van meetbare en telbare output**, zoals het aantal tewerkgestelden of het aantal personen dat doorstroomt naar de arbeidsmarkt. Moeilijk meetbare meerwaarden zoals sociale cohesie, leefbaarheid, nabijheid en democratisch burgerschap worden door beleidsmakers vaak onvoldoende gewaardeerd, waardoor ze geen ademruimte krijgen.

Anderzijds is deze versmalling te begrijpen vanuit een veelvoorkomende ‘vergissing’. Er lijkt soms een begripsverwarring bezig te zijn waarbij **armen en werklozen allemaal over één kam geschoren** worden. Werkloosheid en armoede zijn echter geen synoniemen. Niet alle armen zijn werkloos en niet alle werklozen zijn arm. Economische activering kan wel degelijk effectief zijn bij werkloosheid in de strikte zin, maar is niet voldoende bij de aanpak van de complexe problematiek van armoede en sociale uitsluiting. Werkloosheid of de moeilijkere toegang tot de formele arbeidsmarkt is immers slechts één van de kenmerken die aan armoede worden toegeschreven. Naast de achtergestelde positie op de arbeidsmarkt zijn er nog meerdere aspecten van uitsluiting in zo goed als alle levenssferen: sociale vereenzaming, gebrekkige kwaliteit van huisvesting, beperkte participatie aan het maatschappelijke leven... Een belangrijk aspect van armoede, waarop buurt- en nabijheidsdiensten proberen te reageren, is de beleving van eenzaamheid, alleen zijn, zich verlaten voelen en het gevoel van isolement ten aanzien van de maatschappij. Buurt- en nabijheidsdiensten wilden door hun meersporige manier van werken, inspelen op meerdere domeinen van uitsluiting. Door de wettelijke kaders kunnen zij zich slechts voornamelijk richten op het domein van tewerkstelling. Dat is immers het enige waarvoor zij structurele financiering ontvangen in het kader van het nieuwe decreet.

Gedoemd zijn tot ‘passief’ een vervangingsinkomen te ontvangen, komt inderdaad niet tegemoet aan de wens van vele armen om een volwaardige plaats in de samenleving in te nemen en een zinvolle bijdrage te kunnen leveren. Indien dit echter eng wordt opgevat als ‘participeren aan de formele arbeidsmarkt’, dan worden vele alternatieve keuzeopties tenietgedaan. Economische activering en tewerkstellingsprojecten in de richting van bestaande jobs op de arbeidsmarkt zijn uiteraard waardevol en broodnodig, maar blijkt niet dé zaligmakende oplossing voor iedereen. Wanneer werkloosheid slechts één van de problemen in een onoverzichtelijk kluwen is, dan kan een eenzijdige focus op economische activering de bal mislaan en weeral een faalervaring opleveren voor diegenen die het meest kwetsbaar zijn, namelijk degenen die op meerdere gebieden uitgesloten zijn.

weblinks

Het gehele onderzoeksrapport kan u downloaden via de VOSEC-website:
<http://www.expertisepunt.be/node/373> en via de website van de KULeuven:
<http://hdl.handle.net/1979/2015>.

De Koepelorganisatie waarbinnen de buurt- en nabijheidsdiensten zich verenigden, onderging een naamsverandering van 'Koepel Buurt- en Nabijheidsdiensten' naar de nieuwe naam 'Koepel Lokale Diensteneconomie'. Op deze manier wil men een koepelorganisatie zijn voor enerzijds de bestaande buurt- en nabijheidsdiensten en anderzijds de nieuwe initiatieven lokale diensteneconomie erkend via het decreet Lokale Diensteneconomie. Meer info over deze koepel vindt u via:
www.lokalediensteneconomie.be

Meerdere aan te bevelen publicaties en dossiers rond activering van mensen in armoede vindt u op de website van het Vlaams Netwerk Van Verenigingen Waar Armen het Woord Nemen:
www.vlaams-netwerk-armoede.be

Meer info over diverse armoede-projecten door Cera ondersteund, vindt u via www.cera.be

Sociale economie: iedereen win(s)t

Geert Jaspers
VOSEC vzw
www.vosec.be

800 ondernemingen - 24.000 werknemers uit kansengroepen -
duurzaam - coöperatief - maatschappelijke winst -
transparantie

De sociale economie in Vlaanderen bestaat uit meer dan 800 kleine en middelgrote ondernemingen. We kennen deze ondernemingen als kringloopwinkels, beschutte werkplaatsen, sociale werkplaatsen, invoegbedrijven of coöperaties, maar ook als nieuwere initiatieven zoals seniorenzorg, energiesnoeiers, groenwerkers en fietspunten. De sociale economie biedt tewerkstelling aan 24.000 mensen uit kansengroepen en aan 30.000 mensen in totaal. Dankzij een duurzame job binnen de sector krijgen zij opnieuw de kans om een volwaardige en zinvolle rol te spelen in onze samenleving.

Anders ondernemen

In de sociale economie willen de ondernemers en verantwoordelijken onze economie opnieuw in dienst stellen van de samenleving. Door te ondernemen met waarden. Door te zorgen voor volwaardig en kwalitatief werk voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Maar er is meer: de sociale economie wil ook het ondernemingschap zélf radicaal anders aanpakken, door duurzaam en coöperatief te ondernemen. De sociale economie heeft aandacht voor participatie binnen de onderneming, voor kwaliteit van de arbeid, voor een milieuvriendelijke aanpak en de herinvestering van de opbrengsten in haar maatschappelijke doelstellingen.

Op die manier ontstaat een rendement dat veel verder gaat dan de financiële winst alleen: de sociale economie zorgt ook voor maatschappelijke winst.

Definitie sociale economie

De sociale economie bestaat uit een verscheidenheid van bedrijven en initiatieven die in hun doelstellingen de realisatie van bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en hierbij de volgende basisprincipes respecteren:

- de mens staat centraal en krijgt voorrang op kapitaal;
- democratische besluitvorming;
- maatschappelijke inbedding;
- transparantie;
- duurzaamheid.

Bijzondere aandacht gaat ook naar de kwaliteit van de interne en externe relaties. Zij brengen goederen en diensten op de markt en zetten hun middelen economisch efficiënt in met de bedoeling continuïteit en rentabiliteit te verzekeren.

Winst voor... de **werknemers**

De sociale economie zorgt voor werk op maat van mensen.

Winst voor... de **maatschappij**

De sociale economie biedt oplossingen voor reële noden in onze maatschappij.

Winst voor... de **onderneming**

Een sociale economie-onderneming moet ook financiële winst maken die niet in de eerste plaats naar de aandeelhouders gaat, maar opnieuw wordt geïnvesteerd in duurzame tewerkstelling.

Winst voor... de **klant**

De sociale economie levert kwaliteitsvolle producten en diensten: van strijk- en poetsdiensten tot lekkere biologische producten, rechtstreeks van de boerderij.

Winst voor... de **overheid**

De sociale economie voert een aantal cruciale taken uit zoals seniorenzorg, kinderopvang en buurtzorg. Zo worden maatschappelijke behoeften op een efficiënte en goedkope manier ingevuld.

Winst voor... het **bedrijfsleven**

De sociale economie is een interessante businesspartner voor de reguliere economie. Heel wat bedrijven besteden een deel van hun activiteiten uit aan de sociale economie, die garant staat voor kwaliteit op maat.

Winst voor... **innovatie**

De sociale economie is koploper wat betreft innovatie binnen maatschappelijk relevante marktniches. Dat zie je niet alleen in de dienstverlening, maar ook in de manier van aanpakken.

Winst voor... de **sociale zekerheid**

Langdurig werklozen inschakelen in een economische activiteit maakt van hen een waardevolle schakel in onze samenleving.

Winst voor... de **economie**

De sociale economie is geen speeltuin voor idealisten, maar een reële vorm van waardegedreven ondernemen en dat al twee eeuwen lang.

De sociale economie is in de praktijk een bonte verzameling van initiatieven, omschreven als werkvormen, waaronder beschutte werkplaatsen, sociale werkplaatsen, adviesbureaus, de startcentra, invoegbedrijven, kringloopcentra, activiteitencoöperaties, lokale diensteneconomie (buurt -en nabijheidsdiensten), de solidaire financiers en de coöperatieve bedrijven en organisaties.

weblinks

Portaalsite sociale economie : www.socialeconomie.be
Activiteitencoöperaties > www.coopac.be
Adviesbureaus > www.socialeconomie.be/adviesbureaus
Beschutte werkplaatsen > www.vlab.be
Coöperaties > www.coopkracht.be
Fietsondernemers > www.fietsenwerk.be
Invoegbedrijven > www.vlaamsinvoegplatform.be
Kringloopcentra, milieuondernemers > www.komosie.be
Lokale diensteneconomie / buurt- en nabijheidsdiensten > www.lokalediensteneconomie.be
Sociale werkplaatsen > www.sst.be
Solidaire financiers > www.socialeconomie.be/financiers
Startcentra > www.vlaamsestartcentra.be

Buurtdiensten in de praktijk: een aantal voorbeelden

Het Park - Wervik
 Seniorenteam - Ieper
 Buurtdiensten Bellewijk - Poperinge
 Lokale diensten - Zeebrugge

HET PARK WERVIK

Gegevens

<i>naam project</i>	Buurtdienst 't Park
<i>organisatie</i>	OCMW Wervik
<i>contactpersoon</i>	Evelien Debeuf
<i>coördinaten</i>	Gosserieslaan 4a, 8940 Wervik Tel.: 056/21.29.51 of 0498/88.53.62 e-mail : e.debeuf@ocmw-wervik.be
<i>medewerkers</i>	10 personen met een PWA-statuuat, 6 personen in een SINE-tewerkstelling (4.5 VTE), 4 personen met een art.60§7 contract (4VTE) + aangevuld door vrijwilligers
<i>omkadering</i>	1 persoon omkadering (1 VTE)

Werking

Het dienstenaanbod bestaat momenteel uit :

1. Afvalpreventie

We proberen de wijk net te houden door zwerfvuil en sluikestort te verwijderen. Waar mogelijk identificeren we de sluikestorter. De naam wordt aan de politie doorgegeven.

2. Groendienst

In samenwerking met de groendienst van Stad Wervik wordt het groen van de buurt en van enkele OCMW-sites onderhouden. Dit houdt in dat de greppels geveegd worden, de bloembakken gewied, de banken schoongemaakt, de pleintjes en parkjes en parkings proper gehouden worden,...

3. *Ontmoetingsruimte*

Iedere weekdag is de cafetaria 's namiddags open. De dranken worden verkocht aan een democratische prijs. Dagelijks ligt een krant ter beschikking. Daarnaast staan 4 pc's met gratis internet ter beschikking. Op geregelde tijdstippen worden er basiscursussen georganiseerd.

In de ontmoetingsruimte worden er ook vuilniszakken (zowel per stuk als per rol) verkocht.

4. *Activiteiten*

De vrijwilligersgroep met medewerkers komt op geregelde tijdstippen samen om activiteiten te organiseren. Maandelijks wordt het buurtgazetje in de wijk rondgedeeld. Een greep uit het aanbod: maandelijks hobbymiddag, vorming, uitstappen, ...

5. *Kledijdienst -vrouwencentrum*

In de kledijdienst wordt tweedehands kledij en huishoudartikelen aan betaalbare prijzen verkocht. Iedereen kan er ook kledij binnen brengen.

6. *Studiebegeleiding*

De doelstelling is ten eerste extra begeleiding aan kinderen die meer leerhulp willen, ook buiten school. Ten tweede ook het aanbieden van de nodige omkadering aan kinderen die daar thuis niet over beschikken. Er staan vijf computers ter beschikking. We willen de kinderen in een stimulerende sfeer aan hun 'huistaak' zetten.

7. *Buurtwachten*

De buurtwachten houden elke dag op onaangekondigde momenten en op verschillende plaatsen in de stad Wervik toezicht. Inwoners kunnen hen aanspreken en problemen melden. De buurtwachten treden preventief op: zij letten op zwerfvuil, sluikstorten, hondenpoep, vandalisme en verkeerd parkeren. Alle buurtwachten hebben een specifieke opleiding genoten om hun taak deskundig te kunnen uitvoeren.

8. *Toekomst: verhuis en containerdienst*

In de toekomst willen we een verhuis- en containerdienst oprichten.

Inkijk

In 2001 organiseerde Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen (toen nog RISO) een leefbaarheidsonderzoek in opdracht van het OCMW. De doelstelling was om de noden en behoeften in de wijk te achterhalen. Daaraan werd een werklozenonderzoek gekoppeld. De buurtdienst ging uiteindelijk van start in september 2002. De dienstverlening gebeurde in het kader van PWA-tewerkstelling samen met een vrijwilligersgroep.

Oorspronkelijk werd de buurtdienst erkend in het kader van het experimentenfonds van de Koning Boudewijnstichting. De erkenning werd jaarlijks verlengd. Ondertussen kreeg de buurtdienst een erkenning van 4 jaar in het kader van lokale diensteneconomie.

De huidige tewerkstelling ziet er als volgt uit: afvalpreventie, groendienst, ontmoetingsruimte met activiteiten, buurtwachten, studiebegeleiding en kledijdienst.

Met de dienst afvalpreventie stellen we ons ten dienste van de wijk. Tweemaal per week gaat onze afvalpreventiemedewerker op pad om alle sluikstort en zwerfvuil op te rapen. Waar mogelijk identificeert hij de sluikstorter. De gegevens worden dan doorgegeven aan de politie. Deze dienstverlening is een samenwerking met Stad Wervik die wekelijks het afval komt ophalen aan de buurtdienst.

Een tweede samenwerking met Wervik is onze groendienst. Deze dienstverlening is een combinatie van mensen met een SINE-statuut en art.60§7- contracten. Het groen van de wijk en enkele OCMW-sites wordt door de groenploeg onderhouden. Dit houdt in dat de greppels geveegd worden, de bloembakken gewied, de banken schoongemaakt, de parkings onderhouden,... Ze vormen ook een klankbord binnen de wijk.

De ontmoetingsruimte is echt ten dienste van de bewoners. Er is koffie, een frisdrank, soep of bier te verkrijgen aan democratische prijzen. Voor een gezellige babbel, een gezelschapspel of om een kaartje te leggen zijn de mensen aan het juiste adres. Sylvère komt er dagelijks de krant lezen. Luc checkt dagelijks zijn mails op de computers met gratis internet die ter beschikking staan. Natascha weet dat als ze niet in het gemeentehuis geraakt, ze in de cafetaria vuilniszakken kan kopen. Carina is blij dat ze de basiscursus computergebruik heeft gevolgd. Ze weet nu hoe ze een e-mail kan beantwoorden.

Annette kijkt maandelijks uit naar de organisatie van de hobbynmiddag. Micheline is maandelijks van de partij om haar bloemstuk te maken; het is haar vaste afspraak met enkele vrouwen uit de wijk. De gezinsuitstap is voor bepaalde gezinnen uit de wijk een jaarlijkse afspraak net zoals de rommelmarkt, het buurtfeest en de kerstmarkt.

Om de mening van de buurtbewoners te weten te komen, organiseren we op geregelde tijdstippen een bewonersraad rond een bepaald thema (bv verkeerscirculatie in de wijk).

De buurtwachten houden elke dag op onaangekondigde momenten en op verschillende plaatsen in stad Wervik toezicht. Inwoners kunnen hen aanspreken en problemen melden. De buurtwachten treden preventief op en melden dagelijks hun bevindingen aan de bevoegde diensten.

‘Had ik het eerder geweten, ik had er al eerder gebruik van gemaakt. Nu is er tenminste niet elke avond discussie over het maken van zijn huiswerk’. De huiswerkbegeleiding is voor veel gezinnen een goede oplossing om kinderen tot betere resultaten te brengen.

‘Mijn kinderen zijn mooi gekleed en dat voor niet veel geld’.

‘Mijn hele outfit komt van de kledijdienst’.

Dat zijn enkele vaak gehoorde uitspraken van klanten van onze kledijdienst.

SENIORENTEAM IEPER

Gegevens

<i>naam project</i>	Seniorenteam Ieper
<i>organisatie</i>	OCMW Ieper
<i>contactpersoon</i>	Maarten Willems en Liesbet Vaneetvelt
<i>coördinaten</i>	Dikkebusseweg 15a, 8900 IEPER Tel.: 057/23.94.90 e-mail : seniorenteam@hofland.be
<i>medewerkers</i>	18 werknemers (14,6 FTE) 3 personen met een PWA-statuu (0,8 FTE), 13 personen in een SINE-tewerkstelling (12,3 VTE), 1 persoon in een Activa tewerkstelling (0,5 FTE) 1 persoon met een regulier contract (1 FTE)
<i>omkadering</i>	2 personen omkadering (2 FTE)
KLANTEN / PRESTATIES Aantal klanten: 418 gebruikers in 2008 aanvullende poets- en opknap hulp (48), dienst aangepast vervoer (253), kleine klussen en tuinonderhoud (96), boodschappendienst (21)	

Werking

De dienstverlening kreeg vorm en inhoud op basis van o.a.:

- een behoefteanalyse bij senioren
- een analyse van wensen, verwachtingen, mogelijkheden en beperkingen van de doelgroepwerknemers
- een bevraging bij een platform van actoren actief in de zorg voor senioren
- verder systematisch overleg met het platform van actoren actief in de zorg
- overleg met actoren uit de arbeidssector
- overleg en samenwerking in de stuurgroep van directe partners, waarbinnen het organisatiemodel werd ontwikkeld
- een intensief voorbereidende opleiding met de doelgroepwerknemers en verdere aanvullende, systematische vorming
- groepswork en individuele trajectbegeleiding met de doelgroepwerknemers
- systematisch overleg en opvolging bij de gebruikers.

Het dienstenaanbod bestaat momenteel uit :

1. Een vervoersdienst:

Aangepast vervoer voor minder mobiele tot sterk minder mobiele personen met chauffeur en begeleider, met aangepaste minibussen.

2. Een boodschappendienst:

Een minibus brengt minder mobiele senioren wekelijks tot aan de winkel, een begeleider helpt eventueel bij het winkelen.

De boodschappendienst sluit nauw aan bij de dienst vervoer. Hoofddoel is de zelfredzaamheid van ouderen te behouden. Naast de hulp via mantelzorg en thuishulp geeft het veel ouderen voldoening nog eens zelf uit winkelen te gaan. Alleen lukt dit door de verminderde mobiliteit niet meer. De boodschappendienst stelt hen in staat zelf de eigen boodschappen te doen. Eenmaal per week zet de minibus koers naar één van de leperse grootwarenhuizen. Gebruikers worden aan huis opgehaald en naar de winkel gebracht. Ze krijgen hulp bij het winkelen en worden achteraf thuisgebracht.

3. Een dienst voor aanvullende poets- en opknaphulp:

Personen met een occasionele, tijdelijke of eenmalige vraag aan poetshulp: max. 2 uur/week.

Personen met poetsvragen die niet door de reguliere poetsdiensten worden opgenomen: kleine hulpvragen, jaarlijkse schoonmaakbeurt, opkuis zolder of kelder.

4. Kleine klussen en tuinonderhoud

Voor kleine klussen is het soms moeilijk een zelfstandig vakman te krijgen. De klusjesdienst komt voor personen met een verhoogde tegemoetkoming langs voor kleine herstellingswerken, kleinere behang- en schilderwerken, sanitaire herstellingen, tuinonderhoud en andere klusjes. Doel van deze dienstverlening is om mensen zo lang mogelijk in de eigen woning te laten wonen.

5. Verhuisdienst (voorjaar 2009)

Personen met een bescheiden inkomen (1,5 leefloon) kunnen beroep doen op de verhuisdienst voor een verhuis naar Groot-leper of een verhuis vanuit Groot-leper.

De diensten worden uitgevoerd door 17 werknemers. Het gaat om een groep die, om verscheidene redenen, nog weinig kans maakt om op de reguliere arbeidsmarkt ingeschakeld te worden. Ze volgden een voorbereidend traject en participeerden actief mee aan de creatie van zinvolle arbeid op eigen maat. Momenteel wordt er gewerkt in PWA-statuu, SINE en Activa. Er is een permanent vormings- en begeleidingstraject voorzien.

Inkijk

SENIorenTEAM: veel meer dan tewerkstelling alleen

14 FTE doelgroepwerknemers, 3 werknemers PWA, 400 klanten die op de dienstverlening beroep doen, ... Wie dit 6,5 jaar geleden voorspeld had, werd op zijn minst argwanend bekeken. Wat ooit als experiment opstartte onder impuls van Samenlevingsopbouw Westhoek, OCMW leper en vzw Werkperspectief, groeide uit tot een stevige brok dienstverlening die op menige nood en behoefte antwoord biedt. Eind 2007 werd de werking volledig in het OCMW ingebed.

“Het SENIorenTEAM betekent alles voor mij. Als ik dat niet had, zat ik thuis tussen vier muren opgesloten. Wie weinig kans krijgt om werk te vinden, voelt zich snel minderwaardig en buitengesloten in onze maatschappij”, getuigt Veronique Demonie, sinds het prille begin actief bij het Seniorenteam. “Onze betrokkenheid bij de start van het SENIorenTEAM was groot. We mochten zelf een naam verzinnen, een logo ontwerpen en een outfit kiezen”, vertelt ze. “Daarnaast hebben we een informatiesessie voor de

ouderen in het dienstencentrum op poten gezet en folders bij mensen uit de buurt in brievenbussen gestoken.”

Het Seniorenteam stelt een groep mensen te werk die, om allerlei redenen, nog weinig kansen krijgen voor een job op de reguliere arbeidsmarkt. De uitgebouwde dienstverlening biedt hen opnieuw de mogelijkheid om de aanwezige talenten te ontwikkelen en werklust en capaciteiten in te zetten als hulp voor anderen. Het Seniorenteam biedt werk op maat aan de werknemers. Bij de werkregeling, de taakverdeling en het werkritme wordt rekening gehouden met de persoonlijke situatie, de gezinssituatie en de eigen kwaliteiten van elke werknemer. Het Seniorenteam zet zich met zorg in voor hulpbehoevende personen uit Ieper en biedt diensten aan die tot op vandaag niet door andere instanties aangeboden worden. Aanvullende hulp dus...

In 2008 maakten ruim 250 personen gebruik van de dienst aangepast vervoer: 10350 ritten naar allerlei bestemmingen.

Thérèse die naar een consultatie in het hospitaal moet.

Robert gaat wekelijks kaarten in het Dienstencentrum.

Rachelle wordt elke dag naar het dagverzorgingscentrum gebracht.

André, rolstoelgebruiker, kan het huwelijk van zijn kleindochter bijwonen.

Achter elke rit zit een uniek verhaal verborgen. Elke rit heeft evenwel dezelfde betekenis: het vergroten van de mobiliteit van sterk minder mobiele personen wat het isolement verkleint, nieuwe sociale contacten biedt en hen minder afhankelijk maakt...

Zo was er ook het verhaal van Lucia die op 100 meter van de Grote Markt in Ieper woonde. Zij zat in een rolstoel en kwam haar huis niet meer uit. Tot ze hoorde van het Seniorenteam. Het was vijftien jaar geleden dat ze de markt nog gezien had...

Een hoogbejaard koppel, wonend in een appartementsblok met seniorenwoningen, was zeventig jaar getrouwd en werd uitgenodigd op het stadhuis. Eén van de twee was rolstoelgebonden. Via het dichtbijgelegen Dienstencentrum, hoorde de familie van de vervoersdienst voor rolwagengebruikers. Het busje reed hen door een dichte haag van applaudisserende buurtbewoners naar het stadhuis waar ze gehuldigd werden.

De boodschappendienst sluit nauw aan bij de dienst vervoer. Hoofddoel is de zelfredzaamheid van ouderen te behouden. Naast de hulp via mantelzorg en thuishulp geeft het veel ouderen voldoening nog eens zelf uit winkelen te gaan. Alleen lukt dit door de verminderde mobiliteit niet meer. De boodschappendienst stelt senioren in staat zelf de eigen boodschappen te kunnen doen. Een maal per week zet de minibus koers naar één van de grootwarenhuizen in Ieper. Ook hier is het sociale aspect niet veraf. Zo was er Michel die na een boodschapsnamiddag met een pakje boter naar huis ging onder het mom van: “Ik ben eens een namiddag weggeweest.”

In 2008 deden 30 personen beroep op deze dienstverlening.

Twee jaar geleden startte het Seniorenteam met een dienst voor kleine klussen en tuinonderhoud. Voor dergelijke klusjes is het soms moeilijk een zelfstandig vakman te krijgen. Van januari tot november 2008 deden 96 personen beroep op deze dienstverlening.

Mariette zit weer graag in de ‘vuile’ tuin nu die opnieuw onderhouden wordt.

Marcel durft weer een bad te nemen nu een handgreep geïnstalleerd werd.

Het maakt Julienne gelukkig nu ze iemand heeft die het graf van haar overleden man netjes kan houden.

“Ik kan nog één en ander zelf, maar sommige taken zijn voor mij te zwaar geworden.”

Dat soort uitspraken maken het karakter van een aanvullende dienstverlening zichtbaar. De dienst voor aanvullende poets- en opknaphulp werkt aanvullend op de bestaande poetsdiensten. In 2008 ging het Seniorenteam bij 54 gezinnen langs. Het Seniorenteam neemt die taken op die door de bestaande diensten niet ingevuld worden en biedt

tijdelijke hulp voor gezinnen op wachtlijsten. De dienst zorgt voor ondersteunende taken naast hetgeen de gebruiker zelf nog kan.

Agnes doet nog zelf het onderhoud van haar eigen woning. Op een trapje staan durft ze echter niet meer. Eén keer om de paar maand komt Maria van het Seniorenteam hierbij te hulp.

Raphaël weet wanneer zijn poetsvrouw langskomt. Hij neemt op voorhand alle stof af. Samen nemen ze de rest van de woning onder handen.

Onlangs startte het Seniorenteam met een nieuwe dienstverlening: een verhuisdienst. De dienst is bedoeld voor mensen die het financieel moeilijk hebben en de hoge kosten van een verhuisdienst anders moeilijk kunnen bekostigen. Samen met de aanvullende poets hulp en dienst voor kleine klusjes kan zo een totaalpakket van opkuis tot hulp bij de intrek in de nieuwe woonst aangeboden worden.

“Een hulp voor hen kunnen zijn, een luisterend oor bieden, hen meer sociale contacten brengen en het kunnen meedenken en meevoelen met onze mensen vinden wij even belangrijk of soms nog belangrijker dan het uitvoeren van onze job”, zeggen medewerkers van het Seniorenteam. Een zinvolle job, op maat van de individuele mogelijkheden, biedt nieuwe kansen op tewerkstelling, mogelijkheden om er weer bij te horen in de maatschappij, de kans om zich niet meer minderwaardig te hoeven voelen en om niet langer als “luiards” bestempeld te worden.

Arbeid op maat, het bieden van hulp aan personen met zorg, zorgt voor een enorme motivatie en wilskracht bij het uitvoeren van de job. De manier waarop er gewerkt wordt en hoe de dienst georganiseerd is, kan daar heel wat bij helpen.

Er wordt tijd gemaakt voor overleg. Werknemers worden gestimuleerd om mee na te denken. Er is begrip wanneer zich onverwachte omstandigheden voordoen in de thuissituatie. Er wordt vooral gekeken naar wat we zelf aankunnen. Taken worden afgestemd op ieders mogelijkheden.

6,5 jaar Seniorenteam heeft ons heel veel bijgebracht.

De sterk participatieve invalshoek maakt dat we erin slaagden om een groep mensen, die door andere tewerkstellingsinstanties werd afgeschreven, terug arbeidsactief te laten worden. Het vraaggericht werken zorgt dat we met onze dienstverlening nauw aansluiten bij zeer concrete noden en behoeften van personen met zorg.

BUURTDIENSTEN BELLEWIJK

Gegevens

<i>naam project</i>	Buurtdiensten Bellewijk
<i>organisatie</i>	OCMW Poperinge
<i>contactpersoon</i>	Veerle Goeman
<i>coördinaten</i>	Korenbloemweg 3 Tel.:0473/97.60.52 e-mail : bellewijk@ocmwpoperinge.be
<i>medewerkers</i>	3 werkmannen uit kansengroepen (elk 0,8 vte)
<i>omkadering</i>	1 coördinator (1vte) en 1 ploegbaas (1 vte)
KLANTEN / PRESTATIES Buurtbewoners van volgende sociale woonwijken: de Bellewijk te Poperinge, de Schutterswijk te Watou en de Eekhoutwijk te Proven. Enkele cijfers: Van april 2008 (start nieuw containerpark met weegbrug) tot eind december 2008 werd 182 maal het volgende weggevoerd en gemeten (enkel voor de Bellewijk): 46.110 kilo gras 2.820 kilo groenafval 2.960 kilo grof vuil 610 kilo steenpuin	

Werking

Het project buurtdiensten werd als een experiment opgezet in maart 2002 om werk te maken van sociale woonwijken. In 2007 werd een einde gemaakt aan de tijdelijke erkenningen. Het project bekommt dan een meerjarige erkenning binnen het decreet Lokale Diensteneconomie. Hierdoor bekommt het project werkzekerheid op langere termijn. De subsidiëring vanuit de Vlaamse Regering (Tewerkstelling) vermindert evenwel in grote mate. OCMW Poperinge blijft de werking grotendeels financieren. De dienstverlening wordt gerealiseerd door een ploeg van 5 mensen, aangevuld met vrijwilligers. Op termijn wordt werk gemaakt om meer vrijwilligers vanuit de wijk te betrekken.

Het project kent 2 grote invalshoeken:

1. Het project staat in voor het **onderhoud van de openbare ruimte** in meerdere sociale woonwijken in Poperinge en deelgemeenten. Het groen wordt onderhouden en verfraaid door o.a. het maaien van grasperken, het snoeien van struiken en bomen, het heraanleggen van een aantal percelen, oliën van straatmeubilair, het melden van defecte straatverlichting, oneffen of kapotte voetpaden herstellen, het opruimen van zwerfvuil,...

2. Het project beschikt, in de grootste sociale woonwijk die bediend wordt (de Bellewijk), over een buurthuis. **Het buurthuis** heeft zowel een initiatiefnemende als receptieve functie.
- Het buurthuis is een aanspreekpunt voor veel vragen en/of problemen. Je kunt terecht bij de coördinator. Zowel de bouwmaatschappij als de wijkagent houden er maandelijks een zitdag.
  - Vanuit en in het buurthuis worden sociale en culturele activiteiten aangeboden om de dynamiek die iedere wijk rijk is te stimuleren. Bijvoorbeeld: het maken en verdelen van gemeenschappelijke bloembakken, kleur brengen in de wijk door bloemen te planten, kerstversiering voorzien, een Sinterklaasbezoek, het ontwikkelen van tegeltuinen, een gemeenschappelijke kippenren met democompostpark (wijkbewoners kunnen jaarlijks kippen adopteren en wekelijks gratis eieren ophalen, met keuken -en tuinafval kunnen ze terecht in het democompostpark waar een deel als eten voor kippen dient en de rest wordt verwerkt), het uitgeven van een buurtkrant, een kleinschalige cafetaria, een graffitiproject voor jongeren in samenwerking met de kunstacademie...
  - Groenten worden gekweekt in de volkstuinen. Wekelijks wordt 2 maal soep gemaakt met de verse groenten. De mensen kunnen tijdens de cafetariamomenten soep drinken en/of litersoep meenemen naar huis voor een zacht prijsje.
  - Het buurthuis heeft twee internetkamers (12 computers). Een drietal vrijwilligers houden toezicht tijdens de openingsuren.
  - Tijdens vakanties wordt nauw samengewerkt met de Poperingse Jeugdwelzijnsdienst om activiteiten (vnl. buiten de wijk) aan te bieden.
  - Maandelijks wordt in het buurthuis een tieneravond georganiseerd, in samenwerking met een medewerker van de Stedelijke Jeugddienst Poperinge.
  - Een aantal verenigingen en initiatieven maken wekelijks gebruik van het buurthuis: een hobbyclub, een AA-vereniging en het Bellewijkcomité. Tweemaal per week wordt huiswerkbegeleiding georganiseerd door de vrijwilligersvereniging Albatros.
  - Wijkbewoners kunnen beroep doen op het project om klusjes binnens- en buitenshuis te laten uitvoeren tegen een vergoeding.

LOKALE DIENSTEN ZEEBRUGGE

Gegevens

<i>naam project</i>	Lokale Dienst Zoc, Lokale Dienst aanvullende thuiszorg Zoc@home Lokale Dienst buurtgerichte kinderopvang Zocjes
<i>organisatie</i>	OCMW Brugge
<i>contactpersoon</i>	Bart Dumalin
<i>coördinaten</i>	Ruddershove 4 - 8000 BRUGGE 050/32 74 60 bart.dumalin@ocmw-brugge.be

Werking

De Lokale Diensten Brugge kwamen tot stand door een samenwerking van Stad Brugge en OCMW Brugge. Doelstelling was om mensen in Brugse wijken of buurten, die vaak om uiteenlopende redenen verzeilden in een langdurige werkloosheid en/of een sociaal isolement, opnieuw kansen te geven door het ontwikkelen van lokale diensten.

De lokale diensten proberen aan deze mensen **duurzame tewerkstellingskansen** te bieden en hen bovendien de kans te geven een volledig **kwalificatietraject** af te leggen. Het uitgangspunt hierbij is dat iemand de mogelijkheid krijgt om 'op maat te kunnen/mogen werken' volgens zijn of haar capaciteiten, invulbare wensen en groei mogelijkheden.

Naast het bieden van individuele tewerkstellingstrajecten, spelen de lokale diensten in op de **collectieve behoeften** en noden die in de buurten bestaan. Door tegemoet te komen aan maatschappelijke behoeften zoals occasionele kinder- en tieneropvang, een klusjes- en boodschappendienst of het runnen van een buurtrestaurant, wordt de sociale cohesie in de buurt versterkt. Zo ontstaat een win-winsituatie: kansengroepen krijgen tewerkstellingskansen op domeinen die een meerwaarde betekenen voor de buurt.

Het **participatieve karakter** van de lokale diensten is erg belangrijk: een lokale dienst bestaat door, voor en mét de buurt. Dat is het uitgangspunt van iedere lokale dienst en het geldt zowel voor de gebruikers als voor de verstrekkers van deze diensten.

Deze benadering legt de verantwoordelijkheid voor het oplossen van problemen zoveel mogelijk bij de mensen zelf. Zij kennen hun persoonlijke situatie en de noden van de buurt het best. Ze weten beter dan wie ook wat er kan en moet aan gedaan worden.

En *last but not least*: alle lokale diensten voeren een actieve strategie om tot een voldoende **gediversifieerde sociale mix** te komen. Dit betekent dat de samenstelling van zo'n lokale dienst een doorsnede biedt van de sociale samenstelling van de buurt. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat voor kinderopvang ook actief naar mannelijke kandidaten gezocht wordt. Ook binnen de werking van de lokale diensten is **diversiteit** een basisbegrip: door het laagdrempelige en betaalbare karakter van de activiteiten, maar ook door een actieve communicatiestrategie die toegepast wordt op verschillende groepen van bewoners, wordt dagelijks getimmerd aan het toegankelijke karakter van de diensten.

Lokale Dienst Zoc.

De activiteiten van het Zoc situeren zich op twee actieterreinen.

Ten eerste organiseert het Zoc activiteiten in **samenwerking met de buurtbewoners**. Het kan gaan om activiteiten van **recreatieve** aard zoals turnen, wandelen, fitness, zwemmen, crea,... Daarnaast biedt het Zoc nog activiteiten van algemeen **vormende** aard: deze worden afgestemd op de verzuchtingen die geformuleerd worden vanuit de buurt. Het gaat om computerinitiaties, bloemschikken, koken, yoga, etc. Op die manier probeert het Zoc bewoners te stimuleren en te ondersteunen en de verbondenheid met de buurt te verhogen zodat buurtbewoners elkaar (weer) kennen en ontmoeten.

Ten tweede heeft het Zoc met het buurtrestaurant een belangrijke **ontmoetingsfunctie**. In het restaurant serveren de medewerkers van het Zoc dagelijks een warme maaltijd (klaargemaakt in de centrale keuken van het OCMW).

In het voorjaar van 2009 werd Zoc, samen met het Stedelijk Buurtwerk, ondergebracht in het vernieuwde buurtcentrum d' Oude Stoasie, het voormalige NMBS-station dat door de Stad Brugge aangekocht werd. Het stedelijke buurtwerk en de Lokale Dienst vormen samen de motor van de laagdrempelige dienstverlening en welzijnsbevordering in de Stationswijk. Beide werkingen zijn aanvullend en kunnen dankzij hun specifieke expertise hun opdracht beter waar maken. Het samen 'huizen' in deze buurt benadrukt de aanvulling van elkaars opdrachten. Aan de bewoner wordt zo een breed spectrum van dienstverlening aangeboden, wat voor alle partijen de drempel lager maakt. Deze samenwerking vanuit één buurtgerichte basisvoorziening vergroot niet alleen het aanbod voor de bewoners, zij zorgt ook voor een betere integratie en een gevoelige verhoging van de kwaliteit van het (stedelijk) aanbod.

Personeel:

1 VTE coördinator
1,55 VTE doelgroepmedewerkers (3 personen)

Lokale Dienst voor aanvullende thuiszorg Zeebrugge: Zoc@home

Met Zoc@home startte OCMW in maart 2008 een project dat mensen (dankzij extra dienstverlening) moet helpen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen. Inwoners uit Zeebrugge, Lissewege, Zwankendamme en Dudzele, die op één of andere manier zorgbehoevend zijn, kunnen sindsdien bij Zoc@home terecht voor diverse vormen van hulpverlening. Dat kan gaan van hulp bij kleine en occasionele huishoudelijke taken of het uitvoeren van klusjes in en rond het huis. Zoc@home biedt ook oppas bij niet zwaartzorgbehoevende personen en begeleiding bij verplaatsingen in de buurt of naar het stadscentrum (naar de halte van het openbaar vervoer, assistentie bij boodschappen, een wandeling, ziekenhuisbezoek, bezoek administratief centrum, ...). Als dat nodig blijkt, kan hiervoor gebruik gemaakt worden van het vervoer van Zoc@home zelf. Daarnaast is de dienstverlening een manier om het sociaal isolement, waarmee steeds meer senioren te maken krijgen, te doorbreken.

Personeel:

1 VTE coördinator
2,5 VTE doelgroepmedewerkers

Cijfers:

Huishoudhulp:	67 aanvragen
Klussenhulp:	72 aanvragen
Begeleiding bij verplaatsingen:	57 aanvragen

Lokale Dienst voor buurtgerichte buitenschoolse opvang Zocjes

De Zocjes is een Lokale Dienst voor buurtgerichte buitenschoolse kinderopvang. De kinderopvang realiseert opvang voor maximaal 42 kinderen tussen de 2,5 en 12 jaar. Zocjes is er naschools van 16 u. tot 18.15 u., op woensdagnamiddag en tijdens de vakantieperiodes. Het gaat om een kleinschalig initiatief voor occasionele naschoolse opvang. Er wordt specifieke aandacht besteed aan kinderen die het om diverse redenen moeilijk hebben. De kinderopvang is, na een verhuis uit Zeebrugge, gevestigd in de gemeenteschool Ter Poorten in de Stationsstraat Lissewege. Er zijn concrete plannen voor een nieuwbouw in Zeebrugge die nog in 2009 gerealiseerd wordt in samenwerking met de Stad Brugge.

Personeel:

1 VTE coördinator

2,5 VTE mensen met getuigschrift (5 personen)

1,5 VTE mensen zonder getuigschrift (3 personen)

Resultaten

In totaal werden 238 verschillende kinderen bereikt in 2008. Gemiddeld worden er 25 kinderen naschools opgevangen, 31 op woensdagnamiddag en 42 tijdens vakantiedagen.

Armoede, werkloosheid en activering in België : Wat doet de overheid op het vlak van activering van werklozen?

Henk Termote

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Participatie - geïntegreerde aanpak - breed activeringsbeleid -
controleaanpak - lokalisering van armoede - armoederisico bij
tewerkstelling - jobkwaliteit

Er is onmiskenbaar een evolutie om **meer** aandacht te besteden aan het bieden van **trajecten op maat** naar werk. De capaciteit is op dit vlak ook verhoogd. In Vlaanderen gebeurt dit in het kader van de zogenaamde ‘sluitende aanpak’ door de VDAB.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Waals Gewest worden respectievelijk het Contract voor Beroepsproject van Actiris en het Geïntegreerd stelsel inzake sociaalprofessionele inschakeling van Forem als belangrijke instrumenten hiervoor ingezet. De gewestelijke arbeidsbemiddelingdiensten worden op die manier in toenemende mate geconfronteerd met de meervoudige en complexe armoedeproblematiek. Binnenkort zullen ten aanzien van de betrokken doelgroep de eerste geïntegreerde projecten van start gaan waarbij zowel aan werk als aan welzijn wordt gewerkt.

Eenzijdige aanpak?

In het algemeen blijkt het toeleiden naar werk voor kwetsbare werklozen **te snel** verlopen. Er gaat te weinig aandacht uit naar de **problemen** die zich stellen **op andere domeinen** (huisvesting, gezondheid, kinderopvang...). Een ander vaak gesignaleerd probleem, is het bestaan van (lange) wachtlijsten voor sommige opleidingen.

Ook de **participatie** van de werkloze zelf gedurende het traject is nog voor verbetering vatbaar. Nochtans vormt dit gegeven - zeker in het geval van mensen in armoede - een cruciale voorwaarde voor het welslagen van die trajecten.

De **contracten** tussen de gewestelijke dienst en de werkloze roepen vragen op naar de reële keuzevrijheid van de laatstgenoemde. Dit geldt zeker wanneer ze niet de uitloper vormen van een onderhandeling tussen de betrokken partijen. Dan kan de vertrouwensrelatie met de tewerkstellingsconsulenten, en dus ook de participatie van de werkloze aan het traject, in het gedrang komen.

Een goede trajectbegeleiding vormt evenwel nog geen garantie voor een positieve uitkomst op het vlak van tewerkstelling en/of welzijn. Indien deze op termijn niet gevolgd wordt door een zinvolle activering buiten tewerkstelling (voor personen die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn) of door een kwaliteitsvolle job, valt de betrokkene terug van waar hij of zij kwam voor de aanvang van het traject.

De demotivatie die daar vaak mee samengaat, kan bovendien de aanvang van een nieuw traject belemmeren.

De situatie van mensen in armoede en andere risicogroepen kenmerkt zich precies door een **gebrek aan volwaardige participatiemogelijkheden en arbeidsplaatsen**. Een verdere uitbouw van de sociale economie kan daaraan tegemoetkomen. Maar de lage lonen in vele

van die jobs net als de onzekere statuten, staan haaks op een duurzame verbetering van de bestaanszekerheid. Een doorstroming naar de reguliere economie biedt vaak geen soelaas, gezien het aantal beschikbare jobs en hun vaak tijdelijk karakter, het niet gegarandeerd zijn van een behoorlijk loon, de (te) hoge werkdruk en de soms erg flexibele werktijden...

Het positief effect van een kwaliteitsvolle trajectbegeleiding wordt daarnaast in hoge mate bepaald door de **controleaanpak**. Hoewel de controle op onvrijwillige werkloosheid een noodzakelijk element vormt voor het in stand houden van een solidaire werkloosheidsverzekering, roept de huidige aanpak **vragen op naar effectiviteit en een billijke behandeling**. Zo zorgt het nieuwe opvolgings- of activeringsplan voor langdurig werklozen - uitgevoerd door de federale RVA sedert 2004 - voor een enorme toename van het aantal sancties (25.375 eind december 2008). Dit plan leidt ook indirect tot meer negatieve beslissingen. Er zijn bijvoorbeeld 85 % meer vrijstellingen omwille van 'sociale en familiale redenen' (art. 90, wat leidt tot aanzienlijke daling van de uitkering) in vergelijking met 2004, er is een explosie van het aantal sancties door het opgeven of verlaten van een opleiding...

Het activeringsplan beoogt een vlugge arbeidsinschakeling en beoordeelt de zoekinspanningen van de werklozen dienovereenkomstig. Het is bijgevolg niet verwonderlijk dat de arme werklozen in het bijzonder getroffen worden door die sancties. Hun armoedesituatie, die trouwens mee het resultaat is van structurele tekortkomingen op andere beleidsdomeinen, bemoeilijkt immers het zoeken naar werk op korte termijn. Een groot deel van deze mensen met een sanctie komt bij het OCMW terecht. Men kan dus spreken van een lokalisering van de armoede.

Vooralsnog is het niet duidelijk wat de sociale gevolgen zijn voor het belangrijk deel dat zich niet tot het OCMW wendt.

Hoger percentage armen bij werkende bevolking?

Studies over de uitvoering van het activeringsplan geven aan dat de sanctie(druk) gedeeltelijk de instroom naar werk verhoogt. Maar volgens verenigingen leidt dit tot de aanvaarding van meer preciaire jobs met een hoger armoederisico (het armoederisico van een job met een tijdelijk contract bedraagt 7,5% tegenover 1,9% voor een vast contract - cijfer 2005).

De vraag stelt zich bijgevolg of het plan op termijn niet zal leiden tot een toename van het 'aandeel armen bij de werkende bevolking' (relatief laag in België in vergelijking met andere EU-landen: 4,1% in 2005).

Andere controlemechanismen vormen evengoed voorwerp van kritiek.

Denken we bijvoorbeeld aan het begrip 'passende dienstbetrekking', dat regelt wanneer een werkloze een job dient te aanvaarden of mag verlaten zonder zijn recht op uitkering te verliezen. Familiale omstandigheden zoals het niet vinden van een betaalbare kinderopvang worden niet als geldig criterium van werkweigering of werkverlating beschouwd. Idem dito wat betreft het respect voor de beroepskeuze van personen zonder schoolse diploma's of voor de termijn van de contracten.

Nood aan een breder activeringsbeleid

Een blik op de concrete praktijk, zoals hierboven kort geschetst, illustreert voor verenigingen op het terrein **de noodzaak aan een 'breder'** (dan louter tewerkstelling) **activeringsbeleid**. Daarvoor is een **ommezwaai in het tewerkstellingsbeleid** op alle niveaus **vereist**. De federale en regionale tewerkstellingsprioriteiten in België vormen een vrij goede blauwdruk van de Europese werkgelegenheidsstrategie (EWS), ingevoerd in 1997. Die strategie kwam overigens op zijn beurt voort uit het reeds bestaande

activeringsbeleid van verschillende lidstaten zoals België. De strategie werd vervolgens ingebed in de **Lissabonstrategie** (2000).

Het meest zichtbare streefdoel in het EU-beleid is het bereiken van een tewerkstellingsgraad van 70% in 2010. Activerende maatregelen voor werklozen (begeleiding, vorming...) zijn daarbij één van de sleutelinstrumenten.

Het wegwerken van de 'financiële werkloosheidsvallen' (= verlies netto-inkomen of erg kleine nettowinst bij de overgang naar een job door het wegvallen van bepaalde sociale voordelen, mobiliteits- of kinderopvangkosten...) en het meer flexibel maken van de arbeidsvoorwaarden zijn twee bijkomende cruciale pijlers.

Een hogere werkzaamheidsgraad en de strijd tegen werkloosheidsvallen geven geen garantie op de creatie van meer en betere jobs.

Het feit dat men tegelijk pleit voor meer flexibele arbeidsvoorwaarden en dat men voor een betere jobkwaliteit in de EWS zelfs geen kwantitatieve doelstellingen bepaalde, laat zelfs vermoeden dat men de huidige doelstellingen wil behalen ten koste van de jobkwaliteit.

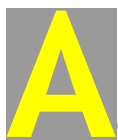
Noteren we tot slot dat de nadruk op de 'werkloosheidsvallen' de noodzaak verhult van het optrekken van de lage minimumuitkeringen (bv. het leefloon van een koppel bedraagt 63% van de armoederisicogrens, het minimumbedrag van een werkloosheidsuitkering (na 6 maanden) staat voor 68% - cijfers 2005).

weblinks

<http://www.armoedebestrijding.be/cijfers.htm>

<http://www.armoedebestrijding.be/publications/verslag3/verslag3-oriëntatie8.pdf>

http://rva.be/D_Stat/Jaarverslag/Jaarverslag_volledig/2008/RA2008_NL.pdf

activeren van mensen in armoede naar duurzame kwalitatieve tewerkstelling

Elke Vandermeersch

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen

Duurzame trajecten - vrijwilligerswerk - vertrouwen - vorming - kwalitatieve tewerkstelling - waardering

‘Het moet vanbinnen goed zitten, dan is dat mogelijk. Als je vanbinnen sterk genoeg bent, je goed voelt, dan kan je gaan werken, dan kan je beginnen te leven in plaats van te overleven.’

(Uit interview met een ervaringsdeskundige)

Vaak wordt er gezegd dat mensen in armoede beter ‘aan het werk kunnen gaan’ en dat zo hun problemen wel vanzelf een oplossing krijgen. Naast het feit dat werk helaas niet altijd een voldoende hefboom biedt om uit de armoede te geraken, is ook de weg naar werk niet zo eenvoudig.

Mensen in armoede hebben vaak een grote afstand tot de arbeidsmarkt die niet zomaar te overbruggen is, zeker niet op eigen kracht.

Het zogenaamde ‘niet willen werken’ verschuilt vaak een ‘niet kunnen’, of zelfs een ‘niet kunnen willen’. Wat betekent dit? Mensen geven aan niet klaar te zijn om te kunnen werken. Dat is het gevolg van een voortdurend gevoel van uitsluiting en vernedering, wat een laag zelfbeeld met zich meebrengt.

Het gevoel niets te betekenen in deze samenleving maakt alle perspectief onmogelijk, maakt het idee van een beter leven, een toekomst met een ‘goede job’ als iets onbereikbaar, iets ‘voor anderen weggelegd’.

Werken aan binnen- en buitenkant

Naast deze ‘gekwetste binnenkant’ worstelen mensen ook met diverse (welzijnsgerelateerde) problemen, bijvoorbeeld op vlak van huisvesting, gezondheid... Wil men mensen in armoede op een duurzame manier begeleiden richting arbeidsmarkt, dan moet zowel die gekwetste binnenkant als deze brede problematiek aandacht krijgen. Anders kan er van een duurzaam traject naar werk geen sprake zijn en zijn alle inspanningen op korte en middellange termijn tevergeefs.

Vaak zijn mensen ook fulltime bezig om te overleven (naar het OCMW, naar de jeugdrechtsbank, naar de voedselbank...), zodat het erop lijkt dat het starten van een job het opgebouwde leven en overleven in elkaar doet storten. Dit gaat niet zelden gepaard met een enorme angst om alle zekerheden te verliezen. Een geleidelijke overgang, met ondersteuning, is dan ook noodzakelijk.

Voor sommige mensen is het op een bepaald moment in hun leven meer zinvol, wenselijk en/of haalbaar om via vrijwilligerswerk te participeren aan deze samenleving.

Een aantal onder hen die ook als werkzoekend en dus als ‘te activeren’ worden aanzien, zijn reeds actief op een maatschappelijk zinvolle manier. Vrijwilligerswerk moet dan ook niet vermeden maar extra gewaardeerd worden! Dit belet niet dat het ‘vrijwillig’ karakter bewaakt moet worden.

Ook is het soms zinvol dat mensen een bepaalde periode uittrekken om zorg te besteden aan de opvoeding van hun kinderen, aan het zelf sterker worden. Dat kan de spiraal van generatiearmoede doorbreken. Vanzelfsprekend moet erop toegezien worden dat er effectief keuzevrijheid is, wat impliceert dat voor iedereen - werkzoekend, werkend, vrijwilliger... - een voldoende inkomen moet gegarandeerd zijn.

Indien mensen kiezen om stappen richting arbeidsmarkt te zetten, hebben ze ondersteuning nodig om zowel innerlijke als uiterlijke drempels te overwinnen. Om de noodzakelijke ondersteuning te kunnen bieden, moet de trajectbegeleider een vertrouwensfiguur zijn: iemand waarbij mensen durven praten over hun problemen, iemand die hen het gevoel geeft waardevol te zijn, iemand te zijn.

Dat vraagt een open houding, kennis over armoede en de nodige tijd en ruimte. Een vertrouwenspersoon moet de werkzoekende stap voor stap bijstaan richting werk. Concreet wil dit bijvoorbeeld zeggen dat de trajectbegeleider alle diensten op elkaar af moet stemmen en mee moet zoeken naar oplossingen voor diverse problemen. Regelmatig mee op stap gaan (letterlijk dan) zoals naar een eerste gesprek bij een andere dienst, mee zoeken naar kinderopvang...

Van belang is dat alle stappen samen gezet worden, dat de trajectbegeleider hierin ruimte geeft aan de werkzoekende om zelf keuzes te maken, en dat er voldoende respect is voor deze keuzes.

Tijd nemen voor vertrouwen

Mensen in armoede hebben het door negatieve ervaringen vaak moeilijk om iemand te vertrouwen, zeker als die iemand behoort tot een dienst die hen ook het inkomen kan ontnemen. Vaak duurt het dan ook een hele tijd voordat er vertrouwen gevestigd is. Uiteraard is het belangrijk dat dit vertrouwen niet beschadigd wordt, dat er openlijk gecommuniceerd wordt en er continuïteit is bij de ondersteuning. Wat onder andere wil zeggen dat mensen gedurende een lange tijd beroep moeten kunnen doen op een en dezelfde trajectbegeleider. De verschillende fases van een traject naar werk zullen voor mensen in armoede vaak een proces van ‘vallen en opstaan’ vormen, het traject zal niet steeds lineair zijn. Het is van belang voor het welslagen dat mensen worden opgevangen door die vertrouwenspersoon bij tegenslagen en dat er nieuwe kansen geboden worden. Ook als iemand aan het werk is, zijn de meeste problemen niet zomaar vanzelf verdwenen, en dus is het goed om opnieuw op deze ondersteuner te kunnen terugvallen.

Het is vanzelfsprekend dat kennis van en inzicht in de armoedeproblematiek de vertrouwenspersoon beter in staat zal stellen zijn taken succesvol uit te voeren. Dat is niet enkel zo voor de trajectbegeleider, maar eigenlijk voor iedereen die met tewerkstelling van mensen in armoede, of de weg ernaartoe, te maken heeft. Een gebrek aan inzicht van betrokkenen in een aantal mechanismen die gerelateerd zijn aan het leven in armoede, ligt vaak aan de basis van mislukkingen, misverstanden, conflicten,... wat soms leidt tot schorsing, ontslag, stopzetten van een traject of van een tewerkstelling.

Vorming voor al deze betrokkenen kan een belangrijke hefboom zijn om deze misverstanden en mislukkingen te vermijden.

Duurzame tewerkstelling

Als er inderdaad een traject op maat van de werkzoekende in armoede wordt doorlopen, met intensieve, vertrouwensvolle begeleiding, is er nog een essentiële factor die bepaalt of we al dan niet van succesvolle activering kunnen spreken: perspectief op kwalitatieve duurzame tewerkstelling.

Vaak zien we dat de jobs waar mensen in armoede toegang tot hebben, kortstondige, ongezonde, zware, slechtbetaalde jobs zijn. Ook stellen we vast dat de motivatie om een traject te doorlopen, om een opleiding te volgen, om te zoeken naar werk, rechtstreeks evenredig is met het perspectief op een 'goede job' die bijdraagt tot de levenskwaliteit (op vlak van inkomen, op vlak van welzijn, op vlak van zelfwaarde).

Als mensen een kwalitatieve duurzame tewerkstelling vinden die bijdraagt tot hun levenskwaliteit, en een belangrijke hefboom biedt om uit de armoede te geraken, dan pas kunnen we spreken over succesvolle activering naar werk.

Meer info over valkuilen en hefbomen voor het succesvol activeren van mensen in armoede naar werk staan opgesomd in het 'Eindrapport project activering', te vinden via www.vlaams-netwerk-armoede.be.

weblinks

www.vlaams-netwerk-armoede.be
www.armoede-in-zicht.be

Deel 2

grensland, de documentairefilm

E DOCUMENTAIRE GRENSLAND: doel en aanpak

Doelstelling

Grenslan is een sociaal-maatschappelijke documentaire die een breed publiek wil bewust maken van het complexe probleem van sociale uitsluiting en langdurige werkloosheid. Dit in de hoop dat het de vele vooroordelen die bestaan rond deze problematiek kan helpen doorbreken en kan leiden tot meer begrip in de samenleving, meer solidariteit tussen verschillende groepen, een groter draagvlak om hieraan te werken en - last but not least - tot een beter beleid. Een beleid dat durft te kiezen om te investeren in oplossingen die niet onmiddellijk meetbare resultaten opleveren, maar waar de kwalitatieve meerwaarden die op langere termijn gerealiseerd worden des te meer de moeite waard zijn. En dat in de eerste plaats voor de meest kwetsbaren in onze samenleving.

Armoede is begrensd zijn en hoe verder je afdaalt des te meer grenzen zich opwerpen, die je beletten opnieuw plaats te krijgen in de samenleving.

Deze film belicht hedendaagse armoede vanuit een humanistisch en cinematografisch oogpunt en is opgebouwd als een donkere thriller rond de belangrijkste grenzen die vandaag steeds meer armen van de samenleving uitsluiten.

Als documentairefilm is het een visuele studie naar de dunne grens tussen het solidaire, maar ook egocentrische karakter van de mens.

Grenslan vertrekt vanuit de huidige mentaliteit waarmee de samenleving naar haar armen kijkt en welke oplossingen zij aanbiedt. Een reclamebord van 12m² met als slogan 'mensen met een handicap zouden beter werken' (reclamecampagne vacature 2008), was misschien in de eerste plaats bedoeld om te provoceren, maar wijst evenzeer op een enorme mentaliteitsverandering.

De bedoeling van Grenslan is dan ook de kijker uit te dagen om kritisch naar zichzelf en de maatschappij te kijken.

Aanpak

De camera observeerde het dagelijkse leven in een sociale woonwijk van september 2007 tot mei 2008 en volgde vijf bewoners. De ontmoetingsruimte van de buurtdienst vormde hiervoor de uitvalsbasis.

Niettegenstaande Grenslan werd gefilmd in één welbepaalde wijk in één welbepaalde gemeente, zijn de verhalen herkenbaar en terug te vinden in de meeste Vlaamse gemeenten.

De relatief lange draaiperiode was in de eerste plaats noodzakelijk om duidelijke evoluties en verschillen binnen de leefgemeenschap van de wijk te kunnen vastleggen, maar zorgde er ook voor dat een hechte vertrouwensband tussen de filmmakers en de bewoners kon groeien. Zo konden ze doordringen tot verschillende levens en de mens achter de problemen ontwaren. Dat levert aangrijpend, soms erg intiem, maar vooral erg menselijk filmmateriaal op.

ezien in de film: 6 personages

Luc... de nieuwe arme...

is de hoofdverteller en gids doorheen 'Grensland'. Luc was een zelfstandige bankdirecteur en -voorheen- informaticaspecialist die na een dubieus en fel omstreden ontslag in 2003 aan lager wal is geraakt. Het verlies van zijn job bracht zijn sluimerende manische depressie aan de oppervlakte. Met een kritische geest speelt hij zijn cynisme uit als scherprechter. Ook hij is een regelmatige bezoeker van de buurtdienst en put moed uit dit kleine sociale netwerk dat hem nog resteert...

Pascal ...de langdurig werkloze...

heeft als kraker steeds in onzekerheid geleefd. Een auto-ongeval maakte hem ongeschikt voor de gewone arbeidsmarkt. Toch wil hij met zijn vriendin Caroline een zo normaal mogelijk leven leiden. Pascal probeert nu met een nieuwe job bij de buurtdienst een nieuwe toekomst -met minder hoge schulden- uit te bouwen. De buurtdienst stelt hem tewerk via het statuut 'artikel 60', waardoor hij zich in regel kan stellen t.a.v. de RVA. Pascal heeft veel nood aan structuur om zijn nieuwe leven te realiseren en daarom is de ondersteuning van de buurtwerkster Evelien erg belangrijk voor hem.

Martine ...de alleenstaande moeder...

woont tegenover het buurthuis. Toch komt ze er nooit. Als alleenstaande moeder met 8 kinderen en een kleinkind ten laste, heeft ze steeds haar handen vol. Tijdens een moeilijke jeugd heeft Martine een negatief zelfbeeld opgebouwd. De angst dat er over haar gesproken wordt, houdt Martine gevangen binnen vier muren. Tot op de dag dat de buurvrouw haar letterlijk meesleept naar de buurtdienst en Martine ontdekt dat verschillende vrouwen zich in een gelijkaardige leefsituatie bevinden.

Sylvère... fysische handicap en langdurig werkloos...

komt als wijkbewoner regelmatig in de buurtdienst. Op 19-jarige leeftijd heeft hij zijn arm verloren bij een arbeidsongeval. Hoewel Sylvère een groot arbeidsethos heeft en nooit bij de pakken is blijven zitten, voelt hij zich afgeschreven door de maatschappij. Hij woont in het oude deel van de wijk. In zijn tuin en huis probeert hij te bewijzen dat hij wel degelijk werken kan. Wat soms afgunst creëert bij de andere wijkbewoners... die hem een 'stoefier' vinden.

Tine... de vrijwilligster...

is het tegengif voor het pessimisme van Luc. Na een gevecht met kanker en een moeilijke echtscheiding, ontdekte ze dat het mogelijk is de spiraal van ellende te keren. Zij doet er alles aan om mensen met problemen te blijven motiveren, het hoofd hoog te houden en de moed niet op te geven. Zij werkte parttime in een rusthuis en is actief als vrijwilliger in de buurtdienst Het Park en het Vrouwencentrum van Wervik.

Evelien...de buurtwerkster...

heeft de leiding over de buurtdienst. Wanneer deze de helft aan subsidies verliest, komt de werking op de helling te staan. Ook zij moet knokken om het hoofd boven water te houden en haar ploeg te blijven motiveren. Als maatschappelijk werkster is zij voor velen vaak het luisterend oor...

ehoord in de film: enkele begrippen uitgelicht

Arbeidsrechtbank

Een rechterlijk orgaan dat de geschillen behandelt betreffende arbeid en sociale voorzieningen. In elk van de Belgische gerechtelijke arrondissementen is er - naast de algemene rechtbank van eerste aanleg - ook een `arbeidsrechtbank`.

Basiseducatie

Onderwijs en vorming voor laaggeschoolde volwassenen. Basiseducatie is gericht op zowel de schoolse basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen) als maatschappij-oriëntatie en maatschappelijke weerbaarheid. In Vlaanderen bestaan er 30-tal `centra voor basiseducatie`.

Beschutte werkplaats

Een tewerkstellingsplaats voor alle personen met een arbeidshandicap die tijdelijk of definitief niet in het normaal economisch circuit terecht kunnen, met specifieke aandacht voor de kwetsbare werknemers. Uiteindelijk doel van de beschutte werkplaats is de maatschappelijke integratie van personen met een arbeidsbeperking verbeteren.

Budgetbegeleiding

De budgetbegeleider laat tijdens de begeleiding de beslissingsbevoegdheid over het beheer van de inkomsten aan de cliënt.

Budgetbeheer

De hulpverlener neemt een groot deel van het geldbeheer op zich, en draagt de cliënt een beperkt leefgeld voor zijn dagelijkse kosten over.

Collectieve schuldbemiddeling

Een erkend schuldbemiddelaar beheert de inkomsten en uitgaven van de cliënt en regelt betalingsovereenkomsten minnelijk of gerechtelijk.

Comité, het comité van het OCMW of *Het Bijzonder Comité voor de sociale dienst*

De Raad voor Maatschappelijk Welzijn leidt het OCMW. Deze Raad delegeert beslissingen over steunaanvragen meestal aan een bijzonder comité nl. "het Bijzonder Comité voor de sociale dienst". In dit comité zetelen enkele OCMW-raadsleden en de voorzitter van het OCMW. Zij nemen in naam van het OCMW beslissingen betreffende de steunaanvragen.

De Leie

Een sociale bouwmaatschappij.

Databank

Een gestructureerde verzameling gegevens meestal opgeslagen in digitale vorm (op computer). Deze gegevens kunnen bestaan uit teksten, bibliografische informatie, statistische gegevens...

Dop

Werkloosheidsuitkering.

Ervaringsdeskundige

Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting zijn mensen die armoede van bij de wieg aan den lijve ondervonden hebben, die deze ervaring verwerkt en verruimd hebben naar een bredere visie en die via een opleiding houdingen, vaardigheden en methoden kregen aangereikt om de verruimde armoede-ervaring deskundig aan te wenden in alle sectoren van de armoedebestrijding.

Ervaringsdeskundigen slaan de brug tussen hun wereld en die van andere maatschappelijke actoren. Ze kunnen ingeschakeld worden voor ondersteunings- en begeleidingswerk, als tolken van de armoederealiteit, voor supervisie en het verlenen van advies, om lessen en vorming te geven. In groepswork met levensgenoten kunnen zij trekkende en kaderende figuren worden. Naar het beleid toe kunnen zij maatregelen ter bestrijding van armoede formuleren. Op onderzoeksvlak kunnen zij de armoederealiteit duiden.

Grensarbeider

Iemand die op regelmatige basis de grens oversteeft omdat zijn/haar woonplaats en werkplaats zich in een ander land bevinden.

Groendienst

Deze dienst onderhoudt het openbaar groen in opdracht van lokale en regionale overheden, toeristische infrastructuur, bedrijven en non-profitorganisaties.

Index

Een graadmeter voor de levensduurte, de kostprijs van goederen en diensten.

Kindergeld

Een financiële tegemoetkoming van de overheid aan ouders met kinderen. Hoe meer kinderen, hoe hoger het bedrag per kind.

Koopkracht

De hoeveelheid goederen en diensten die we voor een gegeven hoeveelheid geld kunnen verwerven.

Krakers/kraakpand

Kraken is een vorm van sociale actie en betreft het in gebruik nemen van een ongebruikte ruimte, terrein of pand, zonder toestemming van de eigenaar, vaak om leegstand of speculatie aan te klagen.

Leefgeld

Wat overblijft van het inkomen na aftrek van alle betalingen nodig om te leven, zoals voor eten, drinken en persoonlijke verzorging.

Leefloon

Een financiële tegemoetkoming aan diegenen die onvoldoende andere inkomsten hebben (bestaansminimum). De OCMW's hebben tot opdracht dit recht te "verzekeren".

Mutualiteit

Een ziekenfonds of ziekenkas is een instelling die de verplichte ziekteverzekering organiseert.

OCMW

Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn.

Opvangcentrum

Hier wordt opvang geboden aan jongeren en volwassenen die dakloos en/of verslaafd zijn. De opvang wordt verzorgd door vrijwilligers en stagiaires. Zij worden hierin begeleid door beroepskrachten.

Punker

De punkbeweging heeft een levenshouding met alternatieve maatschappijopvattingen. Punkers hebben vaak piekerig haar dat in één of meer opvallende kleuren geverfd is en zijn gewoonlijk gekleed in het zwart.

Reguliere arbeidsmarkt

De gewone arbeidsmarkt.

RIZIV

Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Schuldbemiddeling

Een dienstverlening waarbij men tracht te komen tot een haalbare regeling voor de betaling van een schuldenlast.

Selectiedienst van de federale overheid, SELO

De selectiedienst van de federale overheid organiseert aanwervingen bij de federale overheid en andere instellingen.

Sociaal netwerk

Het geheel van mensen, relaties en instellingen waarvan iemand deel uitmaakt.

Sociale woonwijk

Dergelijke wijken worden gebouwd door een sociale huisvestingsmaatschappij en volgens bepaalde criteria aan specifieke doelgroepen verhuurd of verkocht. De huurprijs is afhankelijk van het inkomen.

Trigger

Een gebeurtenis die een bepaalde actie ingang zet. In een andere context wordt het startsignaal bedoeld voor een geluid, beeld, respons of proces.

Uitzendbureau

Een 'intermediair bedrijf' dat bemiddelt tussen mensen die (tijdelijk) werk zoeken (de uitzendkracht) en bedrijven die (tijdelijk) mensen nodig hebben (de 'inlener'). In Vlaanderen is de term interimkantoor meer gebruikelijk.

VDAB

De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. De VDAB bestaat sinds 1989 en staat onder toezicht van de Vlaamse minister die werkgelegenheid in zijn bevoegdheid heeft. Als publieke dienstverlener wil VDAB sturend en uitvoerend werken aan een transparante en dynamische arbeidsmarkt in Vlaanderen. Om die opdracht zo efficiënt mogelijk uit te voeren, biedt VDAB een uitgebreid en doeltreffend dienstenpakket aan bestaande uit arbeidsbemiddeling, training & opleiding, loopbaanbegeleiding.

Vlaams Fonds

Het 'Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap' (VAPH) bevordert de sociale integratie van personen met een handicap (een 'blijvende' functiebeperking).

Vrouwencentrum

In deze ontmoetingsplaats van vrouwen en voor vrouwen, kan men terecht met vragen, problemen en noden bijvoorbeeld in het kader van opvoeding (zoals ingevuld door OCMW Wervik).

WETENSCHAPPELIJKE EN POLITIEKE DUIDING: INFORMATIEVE EXTRA OP DVD

Op de DVD van Grensland is een informatieve 'extra' terug te vinden. Deze kadert en duidt de verschillende thema's die de film aansnijdt op beleidsniveau. Een 6-tal opinie- en beleidsmakers uit zowel de politieke als academische wereld geven hun visie op armoede, activering en buurtdiensten:

- Caroline Copers, algemeen secretaris Vlaams ABVV
- Ann Vermorgen, nationaal secretaris ACV
- Philippe Muyters, toenmalig gedelegeerd bestuurder van Voka - Vlaams netwerk van ondernemingen, heden Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport
- Fons Leroy, gedelegeerd bestuurder VDAB
- Ides Nicaise, hoofd onderzoeksgroep Onderwijs en levenslang leren bij het HIVA (K.U. Leuven) + hoofd docent Onderwijs en samenleving bij het Dept Pedagogische Wetenschappen (K.U. Leuven)
- Carmen Mathijssen, programmacoördinator maatschappelijke projecten Cera, onderzoeksmedewerker KULeuven.

Deze extra kan discussies of nabesprekingen stofferen en zelfs los van de film bekeken worden.

Tijdsduur: 27 minuten.

Een voorsmaakje:

“Joseph Wresinski, die de 4de wereldbeweging heeft opgericht, heeft gezegd: “de ergste vorm van armoede is nl. bijna levend dood zijn. Het gevoel dat je overbodig bent. Dat mensen doen alsof je niet bestaat. Niet meetellen... dat is de kern van de armoede. Het is een wat vreemde definitie maar uiteindelijk is het de ultieme vernedering van mensen. Het gevoel van ‘ballast’ te zijn, van gewoon niet mee te tellen” - Ides Nicaise

“Wat ik geleerd heb, is dat er méér is dan alleen maar die achterstelling. Ik keek veel te ‘probleemgericht’ naar die mensen. Ik zag mensen in armoede bijna alleen maar als een verzameling van problemen alleen. Door dit onderzoek heb ik mogen zien dat zij ook heel wat krachten hebben, heel wat competenties hebben doch dat die vaak onzichtbaar zijn en/of niet gewaardeerd worden.” - Carmen Mathijssen

“Met het activeringsbeleid moeten we ons voortdurend afvragen of dit wel een ‘rechtvaardig’ model is. Het is goed voor mensen met een korte of zeer korte afstand tot de arbeidsmarkt. Deze mensen kun je naar de markt toeleiden en eventueel sollicitatietraining of beroepsopleiding aanbieden. We weten wat we voor hen moeten doen. Maar er zijn een heel deel van de werkzoekenden met gekwetste biografieën. Ze zitten vanuit hun verleden met onvolmaakte schoolloopbanen, met problemen thuis en in hun professioneel leven. Mensen die in de armoede zitten of in diepe uitsluiting zitten... voor deze mensen zijn de lineaire modellen van activering (oplossingen, maatregelen) niet geschikt. We moeten zoeken naar de juiste modellen, naar de juiste aanpak en begeleiding voor deze mensen. Ze hebben ook recht op begeleiding.” - Fons Leroy

“Waar wij altijd denken dat wij een onbegrensde sociale zekerheid en gezondheidszorg hebben, is het duidelijk dat sommige mensen ook op grenzen stuiten. Gezondheidsbehandelingen moeten uitgesteld worden omdat ze het financieel niet aankunnen. Neem de discussie om een spiraaltje te zetten als voorbeeld... Het is schrijnend dat dit kan in Vlaanderen. Dat is ook de achterkant van het rijke Vlaanderen, nl dat er een niet onbelangrijk aantal mensen zijn die op of onder de armoedegrens leven. Dat alles heeft te maken zowel met financiële situaties, als met huisvesting, als met onderwijs, gezondheidszorg, ... Dat alles vraagt naar een geïntegreerde aanpak.” - Caroline Copers

LEIDRAAD EN HULP BIJ NABESPREKING VAN DE FILM

Leren is altijd een beetje confronteren en eigen ideeën confronteren in groep leert nuanceren. Dan zijn we al een heel eind verder.
Samenlevingsopbouw Vlaanderen biedt een leidraad tot gesprek aan voor 3 verschillende groepen.

Een gesprek over armoede ... met mensen in armoede

Het is erg belangrijk om mensen in armoede uit het sociaal isolement te halen. Om dankzij het verhaal van anderen duidelijk te maken dat ze niet alleen staan met hun problemen, met hun mislukkingen, met hun grenzen.

Zo worden individuele problemen opeens een gezamenlijke ervaring, een sociaal gegeven. Een sociaal gegeven dat in ons maatschappij - jammer genoeg - soms structureel veroorzaakt wordt.

Grensland bekijken, kan grenzen opentrekken. Een gesprek nadien kan een deugddoende ervaring worden die ook en vooral inzicht bijbrengt.

Een gesprek over armoede ... voor verenigingen en groepen in het middenveld

Zelfs bij mensen actief en geëngageerd in het sociale middenveld, leven nog veel vooroordelen over armoede. De individuele schuldgedachte overheerst vaak het denken over structurele, sociale oorzaken én oplossingen.

Grensland is een blikopener. Letterlijk. Maar ook meer dan letterlijk.

Want nadenken over maatschappelijke grenzen, de soms verre van gemakkelijke toegankelijkheid van eigen groep of vereniging, kan mensen aanzetten tot verandering.

Eerst de film. Dan het gesprek. En dan beweging brengen.

Een gesprek over armoede ... voor leerlingen ouder dan 16 jaar

Jong geleerd is oud gedaan. Jong geleerd is in dit geval misschien oud niet gedaan.

Grensland doet in alle geval nuanceren, aantonen dat de vele materiële dromen die gekoesterd worden op jonge leeftijd niet altijd uitkomen. Ondanks jezelf.

Grensland doet kritisch kijken naar datgene wat 'de' maatschappij ons graag voorspiegelt: geluk en succes heb je aan jezelf te danken. Go for it!

Het leven zit anders in elkaar. Onze maatschappij ook.

Grensland is in die zin een kritische blik waarover jonge mensen graag van mening zullen wisselen.

Praktisch

De diverse gespreksleidraden zijn terug te vinden op de www.samenlevingsopbouw.be (tel: 02 201 05 65)

Een ANDERE WERELD Films

Je hoeft niet noodzakelijk ver te reizen om EEN ANDERE WERELD te ontdekken. Als je wil vind je EEN ANDERE WERELD achter je hoek.

Het is vanuit deze visie dat EEN ANDERE WERELD Films humane en maatschappijkritische documentaires wil maken.

Door een duik te nemen in de verschillende leefwerelden van mensen, te luisteren en hen een stem te geven, hopen we zo meer begrip en respect in deze wereld te brengen. In dat opzicht stellen we ons op als een spreekbuis voor mensen die wat anders zijn, wat anders te vertellen hebben, er een andere mening, een andere visie op na houden. Dit doen we steeds met een grote betrokkenheid, veel aandacht voor en liefde voor ons onderwerp.

EEN ANDERE WERELD Films beoogt steeds andere en nieuwe werelden op een cinematografische manier te exploreren. Vertrekkend van de mens en vanuit een humanistische visie willen ze de kijker een andere werkelijkheid doen beleven. Als documentairemakers geloven zij dat er een emotionele waarheid bestaat, die echter en oprechter is dan louter het waarneembare. Het doel is dan ook al de mogelijkheden van het medium voluit te benutten om de innerlijke wereld van hun onderwerp naar het scherm te vertalen.

In EEN ANDERE WERELD Films combineren Jelle Janssens en Sofie Hanegreefs hun krachten als producers, regisseurs, cameraman en geluidsvrouw en tenslotte ook achter de montagetafel.

website: <http://anderewereld.blogspot.com>

email: anderewereld@gmail.com

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

We leven in een welvarende democratie waar in principe ieders recht op een menswaardig bestaan gegarandeerd is. Maar de realiteit is anders. Door sociale uitsluiting en maatschappelijke achterstelling blijven nog veel mensen verstoken van hun grondrechten. Hun stem wordt niet gehoord. Ze leven vaak in wijken en dorpen waar de leefbaarheid in het gedrang komt.

Samenlevingsopbouw organiseert die maatschappelijk kwetsbare groepen. Samen met hen pakken opbouwwerkers gemeenschappelijke problemen aan die te maken hebben met grondrechten of met de leefbaarheid in hun buurt, stad, dorp of streek.

Voorbeelden van grondrechten waar aan gewerkt wordt zijn het recht op een behoorlijke huisvesting, het recht op maatschappelijke dienstverlening en het recht op arbeid.

De focus ligt op de verbetering van de kwaliteit van het leven en het samenleven. Samenlevingsopbouw werkt aan een beleid dat afgestemd is op de noden en behoeften van maatschappelijk kwetsbare groepen.

De sector samenlevingsopbouw telt 8 regionale instituten en 1 ondersteuningsinstituut. De 9 instituten werken inhoudelijk samen, bundelen de krachten om vragen op de juiste beleidstafels te krijgen, voeren af en toe samen actie.

website: www.samenlevingsopbouwvl.be

T 050/39.37.71

email: Info.west-vlaanderen@samenlevingsopbouw.be (algemeen)

email: nancy.van.landegem@samenlevingsopbouw.be en ferdy.boone@samenlevingsopbouw.be
(info Grensland)

Uitwisselingstafel Buurt- en Nabijheidsdiensten Westhoek

Sedert oktober 2002 hebben de buurt- en nabijheidsdiensten uit de Westhoek zich gegroepeerd binnen de uitwisselingstafel buurt- en nabijheidsdiensten Westhoek.

Doelstelling van de uitwisselingstafel is uitwisseling van ervaring en samenwerking rond specifieke thema's, dossiers en knelpunten. De uitwisselingstafel komt ongeveer twee- à driemaandelijks samen.

Aan de uitwisselingstafel nemen de onderstaande buurt- en nabijheidsdiensten deel:

- Buurtdiensten Bellewijk - OCMW Poperinge
- Buurtdiensten 't Park - OCMW Wervik
- Dorpsdienst NESTOR - OCMW's Poperinge, Vleteren, Alveringem en Lo-Reninge
- mobiel@elier - Huize Godschalck vzw
- SENiorenTEAM Ieper - OCMW Ieper

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw zit deze uitwisselingstafel voor en staat in voor het secretariaat.

meer info: nancy.van.landegem@samenlevingsopbouw.be

COLOFON

GRENSLAND is een auteursdocumentaire van EEN ANDERE WERELD Films in samenwerking met SAMENLEVINGSOPBOUW WEST-VLAANDEREN en de UITWISSELINGSTAFEL BUURT- EN NABIJHEIDSDIENSTEN WESTHOEK.

Coördinatie van het project GRENSLAND:

Nancy Van Landegem, Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen vzw.

Deze brochure, de gespreksleidraad en de extra reportage met wetenschappelijke en politieke duiding kwam tot stand in samenwerking met :

Nancy Van Landegem, Fred Boone, Jelle Janssens, Sofie Hanegreefs, Carmen Mathijssen, Henk Termote, Annick Vansevenant, Caro Bridts, Lies Beunens, Chris Truyens, Geert Jespers, Françoise Vermeersch, Cindy Put, Elke Vandermeersch, Toon De Rijck, Kristof Carrein, Rie Vanduren, Linda Accou, Geert Campaert, Evelien Debeuf, Maarten Willems, Veerle Goeman, Peter Lefevere, Rebecca Vandemaele, Bart Dumalin, KHLeuven departement Sociale School Heverlee

Last but not least met grote dank aan de 5 hoofdpersonages uit de film:

Luc, Tine, Martine, Pascal en Sylvère.

Tekst brochure

Redactie: Nancy Van Landegem, Fred Boone, Carmen Mathijssen

Eindredactie: WoordWerk Vansevenant

Lay-out: Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen, Dolores Pluym

Realisatie: oktober 2009

GRENSLAND kreeg financiële steun van

Zo'n half miljoen vennoten bouwen elke dag mee aan maatschappelijke projecten en verstevigen de fundamenten van een sterke financiële groep. Cera is een coöperatie van zo'n half miljoen vennoten en investeert samen met hen op financieel en maatschappelijk vlak. Cera controleert ruim 30% van de aandelen van de KBC Groep. Deze investering zorgt voor de stabiliteit en de verdere ontwikkeling van deze groep. Zo creëren we kansen voor directe en indirecte werkgelegenheid. Cera investeert ook in de samenleving via maatschappelijke projecten, op regionaal, nationaal en internationaal vlak. Deze projecten sluiten aan bij de waarden van onze coöperatie: samenwerking, solidariteit en respect voor het individu. De domeinen waarin Cera investeert zijn: Armoede en sociale uitsluiting, Cera expertisecentrum Ondernemen, Kunst en cultuur, Land- en tuinbouw en platteland, Medisch-sociaal, Lokale onderwijsinitiatieven en Solidair bankieren en verzekeren in ontwikkelingslanden via BRS. Onze investeringen dragen bij tot de welvaart van alle betrokkenen en tot het welzijn van de hele samenleving.